

การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของประชาชน

โดย

พลตรี ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้
ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์
กองทัพบก

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559-2560

บทคัดย่อ

เรื่อง การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย พลตรี ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้ **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** 59

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์และปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 2) เพื่อศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว 3) เพื่อจัดทำแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน โดยการวิจัยแบบผสมผสานซึ่งดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากแหล่งข้อมูลบุคคล จำนวน 8 คน และกลุ่มตัวอย่างประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว จำนวน 382 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา การใช้สถิติบรรยายเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. คลองลาดพร้าวเป็นคลองขุดในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เชื่อมระหว่างคลองสองสายใต้กับคลองรังสิตและคลองแสนแสบ ที่ผ่านมากลางสายนี้อยู่ในสภาพที่น้ำเน่าเสียมีสีดำสนิททำให้การสัญจรในคลองลาดพร้าวไม่อาจเป็นไปได้ กรุงเทพมหานครได้จัดทำแผนการพัฒนาคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาระบบขนส่งทางน้ำและสร้างเขื่อนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการระบายน้ำ โดยการออกแบบการพัฒนาชุมชนได้คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของคนด้านความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการปรับรูปแบบอาคารริมคลองและภูมิทัศน์ด้วยการปลูกต้นไม้เพื่อความสวยงามด้วยการปลูกหญ้าแฝกและการบำบัดน้ำเสียด้วยน้ำหมักอินทรีย์ (Effective Microorganism : EM) เพื่อให้คุณภาพน้ำดีขึ้น โดยอาศัยการช่วยกันระหว่างชาวบ้าน ผู้ประกอบการ และสำนักงานเขตของกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้กำหนดโครงสร้าง และระบบการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่มั่นคง สภาพแวดล้อม และสาธารณสุข ตลอดจนการพัฒนาอาชีพ นอกจากนี้ยังได้ให้ประชาชนหรือองค์กรชุมชนมีการระดมสมองเพื่อสร้างความเข้าใจและวิสัยทัศน์ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในชุมชนทั้งด้านการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว โดยการสร้างเสริมอาชีพและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายการออกแบบแผนงาน การดำเนินการ วิธีการ และผลลัพธ์

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย พบว่า ความต้องการได้รับความสะอาดสบาย จากบริการภาครัฐ อาทิ น้ำประปา ไฟฟ้าและการจัดการขยะมูลฝอยที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = .611)

2.2 ด้านความมั่นคงปลอดภัย พบว่า ความต้องการมีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัวที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = .530)

2.3 ด้านความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับ พบว่า ความต้องการความอบอุ่นจากครอบครัวอย่างแท้จริงที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = .579)

2.4 ด้านความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น พบว่า ความต้องการความรู้สึกเป็นมิตรที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง จากสังคมที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = .793)

2.5 ด้านความต้องการในการเข้าใจและรู้จักตนเอง พบว่า ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = .788)

3. แนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญของแผนการจัดระเบียบชุมชน การประสานแผนการปฏิบัติตามแผนของส่วนราชการ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดแผน การวิเคราะห์แผนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ สำหรับการมีชีวิตที่มีคุณภาพตามความต้องการมากที่สุด

คำนำ

คลองลาดพร้าวเป็นคลองขุดในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เชื่อมระหว่างคลองสองสายได้กับคลองรังสิตและคลองแสนแสบ ที่ผ่านมากองสายนี้อยู่ในสภาพที่น้ำเน่าเสียมีสีดำสนิททำให้การสัญจรในคลองลาดพร้าวไม่อาจเป็นไปได้ กรุงเทพมหานครได้จัดทำแผนการพัฒนาคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาระบบขนส่งทางน้ำและสร้างเขื่อนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการระบายน้ำ โดยการออกแบบการพัฒนาชุมชนได้คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของคนด้านความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการปรับปรุงแบบอาคารริมคลองและภูมิทัศน์ด้วยการปลูกต้นไม้เพื่อความสวยงาม การปลูกหญ้าแฝกและการบำบัดน้ำเสียด้วยน้ำหมักอินทรีย์ (Effective Microorganism : EM) เพื่อให้คุณภาพน้ำดีขึ้น โดยอาศัยการช่วยกันระหว่างชาวบ้านส่วนราชการต่างๆ อันได้แก่ กรมธนารักษ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ สถาบันพัฒนาเอกชน (พอช.) และสำนักงานเขตของกรุงเทพมหานครซึ่งได้กำหนดโครงสร้างและระบบการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่มั่นคง สภาพแวดล้อมและสาธารณสุขภาค ตลอดจนการพัฒนาอาชีพ นอกจากนี้ยังได้ให้ประชาชน หรือ องค์กรชุมชนมีการระดมสมองเพื่อสร้างความเข้าใจและวิสัยทัศน์ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การวิเคราะห์ปัญหา และการแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในชุมชนทั้งด้านการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว โดยการสร้างเสริมอาชีพและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบาย การออกแบบแผนงาน การดำเนินการ วิธีการ และ ผลลัพธ์

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และ รัฐบาล จึงได้เร่งรัดให้การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหาร การจัดการและการพัฒนาสังคมให้มีศักยภาพสูงสุดตามหลักการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 -2559) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา คือ การวางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมให้ประเทศชาติมีความเข้มแข็งและเอกภาพในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การเมือง และศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ

การวิจัย การจัดระเบียบชุมชนริมคลองคลองลาดพร้าวเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นการศึกษาถึงความต้องการพื้นฐานของประชาชนในชุมชนจากการจัดระเบียบชุมชน ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าผลจากการวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี

พลตรี

(ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ข้อจำกัดของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
คำจำกัดความ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดและทฤษฎีความต้องการของมนุษย์	9
แนวคิดทางสังคมวิทยา	12
ชุมชนริมคลองลาดพร้าว	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
กรอบแนวคิดการวิจัย	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
ประชากรและพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย	32
การเก็บรวบรวมข้อมูล	33
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	33
คุณภาพของเครื่องมือวิจัย	34
การวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้สถิติ	35
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	36
ตอนที่ 1 สภาพการณ์และปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าว	36
ตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว	37
ตอนที่ 3 แนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
	สรุปผลการวิจัย
	การอภิปรายผล
	ข้อเสนอแนะ
บรรณานุกรม	59
ภาคผนวก	63
	ผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย และแหล่งข้อมูลบุคคล
	64
	ผนวก ข แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อการวิจัย
	65
	ผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
	67
	ผนวก ง แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
	70
ประวัติย่อผู้วิจัย	71

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4-1	38
4-2	44
4-3	46
4-4	46
4-5	47
4-6	47
4-7	48

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2-1	Maslow's Hierarchy of needs Theory	11
2-2	กรอบแนวคิดการวิจัย	31

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยและเอกนคร (Primate City) หรือ “เอกนครที่สุดในโลก” ซึ่งมีประชากรตามทะเบียนราษฎรมากกว่า 5,000,000 คน โดยขนาดหรือจำนวนของประชากรจะมีมากกว่าเมืองอันดับรอง อีกทั้งกรุงเทพมหานครยังได้รับการกล่าวถึงความเป็นเมืองที่มีความเป็นเอกนครสูงสุดเมืองหนึ่งของโลก โดย Sternstein¹ กล่าวถึง ความเป็นเมืองเอกนครของกรุงเทพมหานครว่าเป็น “A Paragon - The Beau Ideal - of a Primate City” ซึ่งความหมายว่า ความเป็นเอกนครของกรุงเทพมหานคร เลยทีเดียว ปัจจุบันกรุงเทพมหานครเป็นเขตปกครองพิเศษหรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้มีสถานะเป็นจังหวัดเพราะมีผู้บริหารท้องถิ่นจากการเลือกตั้งโดยตรงและเป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสารและความเจริญของประเทศตั้งอยู่บนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแม่น้ำสำคัญที่แบ่งเมืองออกเป็น 2 ฝั่งคือ ฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรีบนพื้นที่ทั้งหมด 1,568.737 ตารางกิโลเมตร² โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดสมุทรสาคร นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ฉะเชิงเทรา และสมุทรปราการ การปกครองแบ่งเป็น 50 เขต ประกอบด้วย เขตพระนคร เขตดุสิต เขตหนองจอก เขตบางรัก เขตบางเขน เขตบางกะปิ เขตปทุมวัน เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตพระโขนง เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตยานนาวา เขตสัมพันธวงศ์ เขตพญาไท เขตธนบุรี เขตบางกอกใหญ่ เขตห้วยขวาง เขตคลองสาน เขตตลิ่งชัน เขตบางกอกน้อย เขตบางขุนเทียน เขตภาษีเจริญ เขตหนองแขม เขตราชบุรีบูรณะ เขตบางพลัด เขตดินแดง เขตบึงกุ่ม เขตสาทร เขตบางซื่อ เขตจตุจักร เขตบางคอแหลม เขตประเวศ เขตคลองเตย เขตสวนหลวง เขตจอมทอง เขตดอนเมือง เขตราชเทวี เขตลาดพร้าว เขตวัฒนา เขตบางแค เขตหลักสี่ เขตสายไหม เขตคันนายาว เขตสะพานสูง เขตวังทองหลาง เขตคลองสามวา เขตบางนา เขตทวีวัฒนา เขตทุ่งครุ และเขตบางบอน³

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานครจากการกระจายตัวของเมืองอย่างผิดทิศผิดทาง พื้นที่สาธารณะถูกครอบครองจนเกิดสภาพเสื่อมโทรมและรุนแรง สภาพแวดล้อมเป็นพิษต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เกิดขึ้นจากการถูกทำลายทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนาเป็นปัญหา สาธารณะที่น่าอัปการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาต่างๆ ล้วนเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์และ

¹ Sternstein, Larry. *Spatial Aspects of Migrants Preference for Krung Thep Maha Nakhon Bangkok*. Bangkok : Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, 1986.

² “กรุงเทพมหานครติดอันดับที่ 102 เมืองน่าอยู่ของโลก. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.treasury.go.th/pv_bangkok/download/article/article_20150119105738.pdf, 2556.

³ “สาระน่ารู้เกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร”. (2559). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก www.เกียรติความรู้.net/กรุงเทพมหานคร, 2559.

เมื่อเกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อกลับไปสู่มนุษย์⁴ โดยสัมพันธ์ผูกพันเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ที่มีผลโดยตรงต่อสุขภาพและอนามัยของบุคคล รวมทั้งมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งผลกระทบดังกล่าวจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกิจกรรมและการขยายตัวของกิจกรรมของชุมชน อันหมายถึง การสูญเสียทัศนียภาพที่งดงามเป็น “ทัศนอุจาด”

ไม่ว่าจะเป็นป้ายโฆษณาจำนวนมากทุกชนิดทุกขนาด เสาและสายไฟฟ้าโทรศัพท์ การถือกรรมสิทธิ์ครอบครองพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลทั้งบริเวณใต้สะพาน/ทางด่วน ริมถนน ริมคูคลอง โดยขาดการบำรุงรักษาที่ดีจนก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านกายภาพและจิตภาพสาธารณะ (Public Image) อย่างหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธไม่ได้⁵ ดังนั้นการจัดระเบียบองค์ประกอบของเมืองเพื่อสร้างสรรค์เอกลักษณ์และอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าจึงเสมือนเป็นการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่เป็นสัญลักษณ์ใหม่ของเมือง (New Urban Icon) ที่นับเป็นความท้าทายศักยภาพการวางแผนการพัฒนาสภาพการณ์ที่ไร้ระเบียบแบบแผนและขาดการวางผังเมืองที่ดีในอดีตจนทำให้ระบบโครงสร้างพื้นฐานไม่ดีพอ การปลูกสร้างอาคารหรือที่อยู่อาศัยรุกล้ำสาธารณะ ถนน แม่น้ำ และลำคลอง ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต การดำเนินชีวิตและการดำรงชีวิตของบุคคล ชุมชนและสังคมอย่างกว้างขวาง และเมื่อพิจารณาถึงความยั่งยืนของสภาพแวดล้อม ชุมชนเมืองจะพบสภาวะวิกฤตในปริมาณของพื้นที่สีเขียวที่จัดเป็น “ปอด” ของเมืองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แม้ประเทศจะมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เพียงใด แต่ประชากรจะต้องเผชิญกับปัญหาสภาวะที่เลวร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตย่อมไม่บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้และอาจทำให้ประเทศไม่เจริญหรือพัฒนาได้เท่าทันหรือเท่าเทียมกับประเทศที่ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะคุณภาพของประชากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้้นำการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ในการทำงานเดียวกัน ประชากรทุกกลุ่มควรรู้จักและเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตอย่างถูกต้องเพื่อที่จะได้ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาโดยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพที่ดี ประชาชนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพสามารถประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีสุขภาพอนามัยดีถ้วนหน้า มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ และมีโอกาสเข้าถึงการบริการสาธารณะ ตลอดจนระบบการคมนาคมที่สะดวก เพื่อป้องกันการล้นไหลเข้าสู่ศูนย์กลางหรือมหานครของประชากรจนเกิดชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ทั่วไป เนื่องจากการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรมและการออกแบบผังเมืองที่ไม่ดีพอ⁶ สอดคล้อง

⁴ “สิ่งแวดล้อมกับสุขภาพ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.Thaigoodview.com/node/50845>, 2009.

⁵ วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร. การสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมชุมชนเมืองที่น่าอยู่อาศัย : ปัญหาที่มองไม่เห็นและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2011.

⁶ ความเป็นธรรมทางสังคม. “โครงการพัฒนาความเป็นธรรมทางสังคมเพื่อสังคมสุขภาวะ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.social-agenda.org, 2013.

กับอกคิน รพีพัฒน์⁷ ที่อธิบายถึง การเกิดชุมชนว่าเป็นผลจากความผิดพลาดเชิงนโยบายรัฐและการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม และจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ซึ่งมุ่งเน้นการลงทุนในสิ่งก่อสร้างขนส่ง ระบบเชื่อมชลประทาน พลังงานไฟฟ้า สาธารณูปโภค หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รูปแบบการพัฒนาที่ใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalist Economies) กว่า 50 ปี ทำให้ประเทศไทยได้รูปแบบการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth Oriented Economy) ยอมรับการถือครองกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตและให้อิสระเสรีใช้กลไกการตลาดเป็นตัวกำหนด ส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เน้นการผลิตเพื่อแสวงหากำไร และกระตุ้นให้เกิดการบริโภคที่มากเป็นหลัก รูปแบบการพัฒนาดังกล่าวเป็นตัวเร่งให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ทรัพยากรของประเทศสูญเสียบ่อยอย่างรวดเร็ว การจัดสรรทรัพยากรไม่ได้กระจายสู่คนส่วนใหญ่ของประเทศอย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดภาวะความยากจนคนจนส่วนใหญ่ยิ่งยากจนลง คนรวยจะรวยมากขึ้น ภาคชนบทเริ่มล่มสลายขาดแคลนปัจจัยการผลิต คนที่ล้มเหลวจากภาคเกษตรจึงอพยพเข้าเมือง โดยมีปัจจัยที่ทำให้คนจนอพยพเข้าเมือง 2 ส่วนคือ 1) ปัจจัยผลัก และ 2) ปัจจัยหนุน จนทำให้พื้นที่สาธารณะถูกจับจองสร้างที่พักอาศัยและเมื่อผ่านช่วงเวลาที่เนิ่นนานพื้นที่หลายแห่งทั่วกรุงเทพมหานครกลายเป็นชุมชนที่ก่อเกิดวิกฤติการณ์ของปัญหามากมาย พล.ต.อ.อดุลย์ แสงสิงแก้ว⁸ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (รมว.พม.) กล่าวว่า การสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูกแล้วล้มเลิกโครงการสาธารณะในพื้นที่ 9 คลองหลักของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ คลองลาดพร้าวและคลองสอง คลองเปรมประชากร คลองบางเขน คลองสามวา คลองลาดบัวขาว คลองบางซื่อ คลองประเวศบุรีรมย์ คลองพระโขนงและคลองพระยาราชนนตรี รวมระยะทาง 128.37 กิโลเมตร จำนวน 18,415 ครัวเรือน มีประชาชนจำนวน 74,115 คน ทำให้มีผลกระทบด้านต่างๆ อาทิ 1) การรุกรานลำคลองสาธารณะนั้นเป็นสิ่งผิดกฎหมาย 2) มีปัญหาต่อการระบายน้ำ 3) ชุมชนริมคลองเข้าไม่ถึงบริการของรัฐ 4) เกิดเป็นชุมชนแออัดส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตมีปัญหาทางสังคม 5) สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม อาทิ ชุมชนลาดพร้าวซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งที่มีการปลูกสร้างรुकูล้ำลำคลองสาธารณะจนเกิดปัญหามากมาย เช่น น้ำในคลองเน่าเสียส่งกลิ่นเหม็น สัตว์น้ำ กุ้ง ปลาและสัตว์น้ำที่เคยอาศัยในน้ำสูญหายไป เพราะตึกแถว ร้านค้า ตลาดสด โรงนวด ฯลฯ รวมทั้งท่อระบายน้ำทั้งของกรุงเทพมหานครที่ปล่อยลงคลองโดยไม่มีกรบำบัด นานวันเข้าน้ำในคลองเป็นสีดากลิ่นเหม็นรุนแรง⁹ ทั้งนี้หากทุกภาคส่วนทั้งรัฐ และเอกชน ตลอดจนชุมชนต่างเพิกเฉยมิได้มี

⁷ อคิน รพีพัฒน์, มรว. “ชาวบ้านถูกฟ้องบุกรุก-ไล่ที่ ต้นตอจากความเหลื่อมล้ำที่ดิน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.isranews.org/community/comm-interview/item/18999-Akin240113.html>, 2556.

⁸ อดุลย์ แสงสิงแก้ว. “รมว.พม. ลงพื้นที่ติดตามความคืบหน้าโครงการบริหารจัดการสิ่งก่อสร้างรुकูล้ำลำน้ำสาธารณะและการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://thainews.prd.go.th/website_th/news/news_detail/WNSOC5903240010051/2/65430, 2559.

⁹ “น้ำเน่าในคลองลาดพร้าวอุปสรรคโครงการสัญจรทางเรือเชื่อมขนส่งมวลชน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.greennewstv.com>, 2015.

การจัดระเบียบชุมชนให้เป็นไปด้วยดีแล้ว ประเทศไทยอาจสูญเสียทั้งความเป็นเวนิสตะวันออกของโลกไปในที่สุด อีกทั้งคำขวัญกรุงเทพมหานครที่ว่า “กรุงเทพฯ ดุจเทพสร้าง เมืองศูนย์กลางการปกครอง วัด วัง งามเรืองรอง เมืองหลวงของประเทศไทย”¹⁰ อาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงอย่างแน่นอน

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อการแก้ไขวิกฤติการณ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมริมคลองลาดพร้าวอย่างมีศักยภาพของชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำเสนอแนวทางการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมริมคลองลาดพร้าวที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับความเป็นชุมชนเมืองน่าอยู่ของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์และปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าว
2. เพื่อศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว
3. เพื่อจัดทำแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) โดยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาแนวคิดผู้บริหารในชุมชนริมคลองลาดพร้าวโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)
3. ศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากประชาชนในชุมชนริมคลองลาดพร้าว จำนวน 382 คน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคล (ผู้ให้ข้อมูล)
  - ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย
    - 1.1 ผู้บริหารชุมชน
    - 1.2 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน หรือ นักพัฒนาชุมชน
    - 1.3 ครู หรือ บุคลากรทางการศึกษาในชุมชน
    - 1.4 นักจัดการสังคม

¹⁰ สุธาทิพย์ พัฒนธีระเดช. “คำขวัญกรุงเทพมหานคร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.bangkokpath.com, 2555>.

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population And Samples)

2.1 ประชากร (Population) คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวจาก 74 ชุมชน จำนวน 11,004 ครัวเรือน รวมประชากร 64,869 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Samples) คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวจาก 74 ชุมชน จำนวน 11,004 ครัวเรือน รวมประชากร 64,869 คน โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางสัดส่วนของ Krejcie and Morgan¹¹ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบด้วย

3.2.1 ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย

3.2.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย

3.2.3 ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับ

3.2.4 ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น

3.2.5 ความต้องการในการเข้าใจและรู้จักตนเอง

4. ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัยเฉพาะการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

5. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2559 – พฤษภาคม 2560

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการจัดระเบียบริมคลองลาดพร้าวเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นการวิจัยโดยการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ซึ่งดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data)

2. การรวบรวมข้อมูลจากสนาม (Field Data) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานทางกายจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว

¹¹ Krejcie, Robert V. & Daryle W.Morgan. Educational and Psychological Measurement. Determining Sample Size for Research Activities. 30 (3), 607-608, 1970.

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายสามารถร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และจัดทำแผนบูรณาการบริหารจัดการริมคลองได้อย่างเหมาะสม
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ หรือเป็นต้นแบบในการพัฒนาเครือข่ายชุมชนริมคลองอื่นๆ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเขตการปกครองพิเศษกรุงเทพมหานครสามารถนำแผนบูรณาการอันเป็นผลจากการมีส่วนร่วมของชุมชนริมคลองลาดพร้าวอย่างแท้จริงไปประยุกต์ใช้ หรือพัฒนาแผนงานที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถแก้ไขและบรรเทาปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรน้ำริมคลองอย่างสัมฤทธิ์ผล
4. เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและชุมชนริมคลองลาดพร้าวในกระบวนการจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทด้านสภาพแวดล้อมลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชนริมคลองลาดพร้าว
5. การได้เข้าใจถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและน้ำ รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งในด้านการส่งเสริมหรือลดทอนการมีส่วนร่วมของชุมชนริมคลองและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อไป

คำจำกัดความ

- การจัดระเบียบชุมชน** หมายถึง การกำหนดกฎระเบียบเพื่อปฏิบัติร่วมกันเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขในสังคมตามสิทธิ หน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนเพื่อการป้องกัน และการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องอันเนื่องมาจาก
- 1.1 โครงสร้างและระบบการจัดระเบียบ หมายถึง การจัดการสภาพแวดล้อม และภูมิทัศน์ในส่วนต่างๆ ภายในชุมชนริมคลองลาดพร้าวเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและมีความสัมพันธ์กัน โดยการจัดให้มีการบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำและทางระบายน้ำ การสาธารณสุขปกศ การสาธารณสุขการ การผังเมือง ตลอดจนการขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
  - 1.2 การส่งเสริมคุณภาพชีวิต หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตโดยการจัดการศึกษา การสาธารณสุข การอนามัย ครอบครัวและการรักษาพยาบาล การส่งเสริมการกีฬา การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรีคนชรา และผู้ด้อยโอกาสเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจ สุขภาพร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการสร้างสรรค์สังคมและด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.3 การจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย หมายถึง กำหนดวิธีการดำเนินการตามภารกิจสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การรักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย การปรับปรุงแหล่งชุมชน การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความสงบเรียบร้อยการส่งเสริมและสนับสนุนป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินการดูแลรักษาที่สาธารณะ การควบคุมอาคารการจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถความเป็นระเบียบเรียบร้อยและอนามัยโรงมหรสพและสาธารณสถานอื่นๆ

1.4 การวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยวหมายถึง การดำเนินการจัดทำแผนท้องถิ่น การส่งเสริมการฝึกและประกอบอาชีพ การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.5 การบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการกำจัดมูลฝอยสิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.6 การดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การบำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น โดยการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน

คุณภาพชีวิต

หมายถึง การดำเนินชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การมีความพร้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมได้อย่างมีความสุข และไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม อันเป็นผลจากความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอและเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย

1. ความต้องการพื้นฐานทางกาย (Physiological Needs) คือ ความ ต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety and Security Needs) คือ ความต้องการที่จะมีชีวิตที่มั่นคงปลอดภัย เช่น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน
3. ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับ (Love and Belonging Needs) คือ ความต้องการให้ตนเป็นที่รักและยอมรับ เช่น ความต้องการให้และได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการได้รับการยอมรับ ความต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น
4. ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น (Self-Esteem Needs) คือ ความต้องการที่ได้รับสิ่งทีก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ และสถานะจากสังคม
5. ความต้องการการเข้าใจและรู้จักตนเอง (Self-Actualization Needs) คือ ความต้องการขั้นสูงของมนุษย์ที่ต้องการจะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ ความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เป็นต้น

ชุมชนริมคลองลาดพร้าว หมายถึง

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สถานธารณะโดยการปลูกสร้างรุกล้ำลำคลองสาธารณะประชาชนไม่สามารถถึงการบริการของรัฐ สภาพแวดล้อมมีลักษณะเสื่อมโทรมแออัดส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตก่อให้เกิดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมเนื่องจากประชาชนอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น อันเป็นผลที่กระทบต่อระบบนิเวศอย่างรุนแรงและถือได้ว่าเป็นความผิดทางกฎหมาย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาสภาพการณ์และปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว และเพื่อจัดทำแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีความต้องการของมนุษย์
2. แนวคิดทางสังคมวิทยา
3. ชุมชนริมคลองลาดพร้าว
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีความต้องการของมนุษย์¹²

จากแนวคิดและทิศทางการปฏิบัติของรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นสำคัญ รวมทั้งจากฐานความที่เชื่อว่า หากรัฐบาลดำเนินแนวทางตามนโยบายและขยายเครือข่ายไปสู่ทั้งภาครัฐและเอกชนโดยให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจะช่วยจัดเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสามัคคี และสามารถอำนวยความสะดวกทุกระดับ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของมวลมนุษยชาติโดยมุ่งตอบสนองความต้องการจำเป็นของชีวิตตามหลักแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) โดยอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยแบรนดิสส์เชื่อว่า มนุษย์จะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานไปยังระดับสูงสุด ขอบข่ายทฤษฎีจะอยู่บนพื้นฐานของสมมติฐาน 3 ข้อ คือ

1. บุคคลเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ ความต้องการมีอิทธิพลหรือเป็นเหตุจูงใจต่อพฤติกรรม ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการสนองตอบเท่านั้นที่เป็นเหตุจูงใจ ส่วนความต้องการที่ได้รับการสนองตอบแล้วจะไม่เป็นเหตุจูงใจอีกต่อไป
2. ความต้องการของบุคคลเป็นลำดับขั้นเรียงตามความสำคัญจากความต้องการพื้นฐานไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อน
3. เมื่อความต้องการลำดับต่ำได้รับการสนองตอบอย่างดีแล้ว บุคคลจะก้าวไปสู่ความต้องการลำดับที่สูงขึ้นต่อไป

¹² Maslow, Abraham. *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row Publishers, 1970.

ขณะเดียวกัน ลำดับชั้นความต้องการของบุคคลจะมีการเรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปสู่ความต้องการขั้นสูงสุด โดยบุคคลจะปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจ และเมื่อได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้ว จึงจะเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ที่มีความต้องการจะได้รับสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ เนื่องจากความปรารถนาของมนุษย์เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาจะเรียงลำดับตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับความต้องการ (The Need –Hierarchy Conception of Human Motivation) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการในขั้นนี้เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) ที่มีพลังมากที่สุด เพราะเป็นความต้องการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ความต้องการอากาศ อาหาร ยารักษาโรค หากความต้องการขั้นแรกยังไม่ได้รับการตอบสนองก็ยากที่จะพัฒนาสู่ขั้นอื่นๆ ได้

ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety And Security Needs) ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดเมื่อขั้นแรกได้รับการตอบสนอง ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการที่จะรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง หากไม่ได้รับการตอบสนองหากไม่ได้รับการตอบสนองจะเกิดความรู้สึกหวาดกลัว ผวา รู้สึกไม่มั่นคง

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belonging And Love Needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการความมั่นคงปลอดภัยได้รับการสนองความต้องการแล้ว มนุษย์จะสร้างความรักและความผูกพันกับผู้อื่น

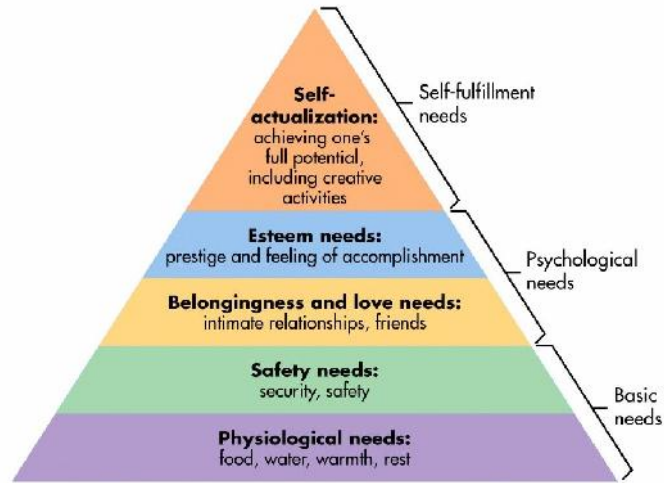
ขั้นที่ 4 ความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem Needs) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ความต้องการนับถือตนเอง (Self-Respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถและความสำเร็จ มีความเคารพนับถือตนเอง

2. ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem From Others) คือ ความต้องการชื่อเสียงเกียรติยศ การยอมรับยกย่องจากผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะเข้าใจประจักษ์ตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการเพื่อตระหนักรู้ความสามารถของตนกับประพฤติปฏิบัติตนตามความสามารถ และสูงสุดความสามารถ โดยพึ่งเล็งประโยชน์ของคนอื่นและของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

แผนภาพที่ 2-1 Maslow's Hierarchy of Needs Theory

ที่มา : <http://en.wikipedia.org/wiki/Maslow>

อนึ่ง ความต้องการจำเป็นส่วนบุคคล (Individual Needs) และความจำเป็นของสังคม (Social Demands) จะเกิดขึ้นในขั้นใดขั้นหนึ่งของชีวิตโดยจะต้องได้รับการตอบสนองในขั้นนั้นๆ ทั้งนี้ความจำเป็นของสังคม (The Needs Of Society) เมื่อจำแนกตามระดับ (Levels) 4 ระดับคือ 1) ระดับความเป็นมนุษย์ (Human) มนุษย์ในฐานะที่เป็นเผ่าพันธุ์จะมีความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค 2) ระดับนานาชาติ (International) ความจำเป็นในการตอบสนองความต้องการในการสื่อสารซึ่งกันและกัน เพื่อการค้าระหว่างประเทศ การร่วมแลกเปลี่ยน ผู้เชี่ยวชาญและการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างประเทศชาติ ตลอดจนความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ 3) ระดับชาติ (National) โดยการวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาล และพรรคการเมืองเพื่อการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาส่งเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของคนในชาติ ตลอดจนรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และ 4) ระดับชุมชน (Community) ซึ่งความต้องการจำเป็นของชุมชนจะต้องตอบสนองต่อชุมชน ตลอดจนการย้ายถิ่นของประชาชนในชุมชนจากชนบทสู่เมือง หรือจากเมืองสู่ชนบท ขณะเดียวกันกับความต้องการจำเป็นของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นที่อาศัยของแรงงานอพยพ เป็นต้น ขณะที่ประเภท (Type) ของความต้องการทางสังคม ประกอบด้วย 1) ด้านการเมือง (Political) 2) ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม (Social) 3) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) 4) ด้านการศึกษา (Educational) 5) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) 6) ด้านความมั่นคงของประเทศ (Defense) 7) ด้านสุขภาพ (Health) และ 8) ด้านคุณธรรมและจิตวิญญาณ (Moral And Spiritual) ทั้งนี้ความต้องการจำเป็นของสังคมภายใต้กรอบของกระบวนการทางสังคม (Social Process) บทบาทหน้าที่ของสังคม การดำรงชีวิต กิจวัตรประจำวัน และขนบธรรมเนียมของสังคม อาจกล่าวได้ว่า ความต้องการจำเป็นของบุคคลเป็นความต้องการจำเป็นของสังคมด้วย¹³

¹³ อัญชลี สารรัตน์. “การประเมินความต้องการที่จำเป็น (Needs Assessment) เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน”. สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2011.

แนวคิดทางสังคมวิทยา

1. วิวัฒนาการและโครงสร้างทางสังคม

มนุษย์มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าแสนปีมาแล้ว โดยระยะแรกจะรวมตัวกันอย่างง่าย ๆ แล้วค่อยวิวัฒนาการมาตามลำดับจนกลายเป็นสังคมเป็นบ้านเมืองมาจนถึงทุกวันนี้ สาเหตุที่มนุษย์ต้องรวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มหรือสังคม เพราะมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยกันในการดำรงชีพ เช่น การผลิตอาหาร การสร้างที่อยู่อาศัย การสร้างเครื่องมือการเกษตร และอาวุธเพื่อช่วยป้องกันภัยที่อาจจะเกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือจากการรุกรานของมนุษย์ด้วยกัน นักปราชญ์หลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้มนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม ซึ่งอริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์ชาวกรีกกล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) เพราะโดยธรรมชาติมนุษย์ไม่สามารถจะอยู่ลำพังเพียงคนเดียวได้ ต้องอาศัยรวมกันอยู่เป็นหมู่เหล่า ติดต่อกันสัมพันธ์กันพึ่งพาอาศัย และอยู่ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน มนุษย์ได้รวมตัวกันสร้างวัฒนธรรมขึ้นเพื่อเปลี่ยนแปลงตัวเองจากด้านที่เป็นสัตว์เดรัจฉาน (Animal Side) มาเป็นด้านที่เป็นมนุษย์ (Human Side) มนุษย์จึงต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพราะวัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเองแบบสัญชาตญาณสัตว์ การเรียนรู้ของมนุษย์จึงไม่มีที่สิ้นสุด

1.1 มูลเหตุที่มนุษย์ต้องมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคมเนื่องจาก¹⁴

1.1.1 มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่เลี้ยงลูกด้วยนมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันผู้ที่เกิดก่อนเลี้ยงดูและถ่ายทอดวัฒนธรรม

1.1.2 เพื่อสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์

1.1.3 มนุษย์ต้องการรับและถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างสมาชิกเพื่อให้มีความเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์

1.1.4 เพื่อร่วมมือและแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ ทำให้มีการพึ่งพาและร่วมมือในการดำเนินชีวิตร่วมกัน

1.2 โดยความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ หรือ ความต้องการจำเป็นในสิ่งต่างๆ ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้และมีความต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีสิ้นสุด ในทางสังคมวิทยาแบ่งความต้องการออกเป็น 4 ด้าน คือ

1.2.1 ความต้องการด้านชีวภาพ คือ ความต้องการสิ่งที่เป็นแก่การมีชีวิต การอยู่รอดและส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับสัตว์อื่นๆ เช่น อาหาร อากาศ ยารักษาโรค น้ำ การขับถ่าย และความต้องการทางเพศ

1.2.2 ความต้องการด้านกายภาพ คือ ความต้องการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความสะดวกสบายมากขึ้น เช่น สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ

¹⁴ Jaruwat Suwapat. “สัตว์สังคมและธรรมชาติของมนุษย์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://jaruwa.blogspot.com/2013/07/blog-post_22.html, 2556.

1.2.3 ความต้องการด้านจิตวิทยา คือ ความต้องการที่เกี่ยวกับจิตใจ เช่น ความต้องการความรัก การปลอบใจ เมื่อมีทุกข์หรือผิดหวัง ความต้องการความรัก ความสำเร็จ ความชื่นชมยินดี เป็นต้น

1.2.4 ความต้องการรับ และถ่ายทอดวัฒนธรรม

ความต้องการดังกล่าวจะบรรลุได้จากการที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนและได้รับการตอบสนองครบทั้ง 4 ด้าน และเชื่อว่าสภาพธรรมชาติของมนุษย์จะต้องมีชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นๆ มีการติดต่อสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างอิสระตามลำพัง มนุษย์เพียงคนเดียวไม่สามารถจะสืบเชื้อสาย ไม่สามารถป้องกันตัวเอง และไม่สามารถหาเลี้ยงชีพอยู่ได้นาน

2. ความหมาย การอยู่ร่วมกัน และองค์ประกอบของสังคม

2.1 ความหมายของสังคม

สังคมคือ กลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปที่อยู่ร่วมกันในบริเวณหนึ่ง ซึ่งคนเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์หรือการกระทำโต้ตอบกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ความสัมพันธ์ทางตรง เช่น การพูดจาทักทาย การทำงานร่วมกัน การซื้อของขายของ และให้ความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นต้น สำหรับความสัมพันธ์ทางอ้อม ได้แก่ การเดินผ่านผู้คนที่เราไม่รู้จักแต่เขาเป็นคนจังหวัดเดียวกันหรือชาติเดียว การใช้สิ่งของที่ผลิตขึ้นโดยคนที่ไม่เคยพบปะเห็นหน้ากันมาก่อน คนเหล่านี้จะเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันโดยผ่านบุคคลอื่น ผ่านเอกสารหนังสือที่เขาเขียนผ่านทางวิทยุหรือโทรทัศน์และการออกรายการ

2.2 การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม

อริสโตเติล (Aristotle) เชื่อว่า มนุษย์จะมีชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่ามีความเกี่ยวข้องกัน และมีความสัมพันธ์กันในหมู่มวลสมาชิก เพราะมีความจำเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

2.2.1 มนุษย์มีระยะเวลาของการเป็นทารกยาวนาน และไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในระยะเริ่มต้นของชีวิตทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์อื่น และด้วยความจำเป็นที่จะต้องมีการเลี้ยงดูทารกเป็นระยะเวลานานนี้ทำให้มนุษย์จำเป็นต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน สร้างแบบแผนความสัมพันธ์กันเป็นครอบครัว เป็นเพื่อนบ้าน และมีความสัมพันธ์กับคนในสังคมอื่นๆ

2.2.2 มนุษย์มีความต้องการทางสมอง เพราะสามารถคิดค้นวิธีการในการควบคุมธรรมชาติ เพื่อการตอบสนองความต้องการซึ่งจะทำให้ชีวิตดำเนินไปอย่างมีความสุข การควบคุมธรรมชาติจำเป็นต้องอาศัยการแบ่งงาน และความร่วมมือจากบุคคลอื่นเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จจึงมีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ร่วมกันกับหลายคน เช่น การแสวงหาอาหาร ผลิตสิ่งของ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การสร้างที่อยู่อาศัย เป็นต้น

2.2.3 มนุษย์มีความสามารถในการที่จะสร้างวัฒนธรรม และส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นหลังให้ได้รับรู้ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมเหล่านี้มีทั้งที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความต้องการอื่นๆ นอกเหนือไปจากสิ่งที่จำเป็นต่อชีวภาพ เช่น ความต้องการความรัก ความอบอุ่น การจัดระเบียบทางสังคม ความเชื่อ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การมีวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย ถึงแม้ว่าจะอยู่รวมกลุ่มคล้ายคลึงกับการเป็นสัตว์ก็ตาม เพราะมนุษย์จำเป็นต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางชีวภาพ และความต้องการทางวัฒนธรรม นอกจากนี้มนุษย์ยังมีความคิดสร้างสรรค์สามารถประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ และแบบแผนของสังคมขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่มนุษย์อุบัติขึ้นบนโลกเป็นครั้งแรกจนกระทั่งปัจจุบันมนุษย์สร้างประดิษฐกรรมและวัฒนธรรมไว้มากมาย จึงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นๆ อย่างสิ้นเชิง จนมีคำกล่าวที่ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐเลิศล้ำกว่าสัตว์ใดๆ ในโลก”

2.3 องค์ประกอบของสังคม

สังคมมนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

2.3.1 ประชากร จะต้องมียานวนตั้งแต่ 2 ขึ้นไปสังคมที่มีขนาดเล็กที่สุดคือครอบครัวที่มีพ่อ-แม่ หรือ พ่อ-แม่-ลูก ในขณะที่ชุมชนหรือหมู่บ้านจะมีสมาชิกเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นอำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ ตลอดจนสังคมโลกที่มีประชากรอาศัยอยู่ร่วมกัน

2.3.2 ความสัมพันธ์ ประชากร หรือสมาชิกในสังคมนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

2.3.3 พื้นที่หรืออาณาเขต คนในสังคมจะอาศัยอยู่ในบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง พื้นที่อาจมีขนาดจำกัด เช่น บริเวณบ้านของครอบครัวหนึ่งหรือบริเวณกว้างขวาง เป็นอำเภอหรือจังหวัดโดยไม่ถูกจำกัดพื้นที่ เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคลทางอินเทอร์เน็ต

2.3.4 การจัดระเบียบทางสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือบรรทัดฐานที่ควบคุมตามตำแหน่ง สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน บรรทัดฐานทางสังคมจะมีระบบแบบแผนเป็นที่ยอมรับ และเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

2.3.5 การมีวัฒนธรรมของตนเอง เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นเหล่าภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกันทั้งทางกายภาพและประวัติศาสตร์ การสร้างวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง

2.4 หน้าที่ของสังคม

หน้าที่ของสังคมคือ การดูแลสมาชิกให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สร้างความเป็นธรรมด้วยการประสานประโยชน์ให้สมาชิกทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างลงตัว ผลักดันให้เกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์และประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม รวมทั้งสร้างสำนึกให้คนในสังคมร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเองและถ่ายทอดให้กับอนุชนรุ่นหลังได้ประพฤติปฏิบัติให้เป็นสมบัติของสังคม โดยความสัมพันธ์ทั้งพาอาศัยกัน และจะต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ ความเชื่อถือที่สำคัญร่วมกันเป็นตัวเชื่อมโยงที่ทำให้เกิดความมีระเบียบเรียบร้อย และความสงบสุขของสังคม (Society) โดยบุคคลในสังคมจะมีการยอมรับแบบแผน กฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกันในการดำเนินชีวิต¹⁵ อันหมายถึงการจัดการทางสังคม (Social Management) หรือการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization)

¹⁵ ปราณี เกษมสันต์. “ความหมายของสังคมมนุษย์”. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550.

3. กระบวนการทางสังคม (Social Process)

กระบวนการทางสังคม หมายถึง รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์กันของบุคคล หรือกลุ่มคน เพื่อถ่ายทอดแนวคิด การเรียนรู้แนวทางของการปฏิบัติต่อกันและกัน หรือเพื่อควบคุมสมาชิกให้มีความสัมพันธ์กันภายใต้แบบแผน กฎเกณฑ์เดียวกันเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม เนื่องจากการรวมกันของบุคคล กลุ่มบุคคลที่เพิ่มมากขึ้นย่อมมีความแตกต่างกัน ความแตกต่างกันในหลายด้านหากไม่มีการควบคุม การจัดระเบียบอย่างถูกต้องเหมาะสมแล้วสังคมอาจสับสนวุ่นวายได้ ในการจัดระเบียบสังคมจะมีความครอบคลุม 2 ประการ คือ¹⁶

3.1 กลุ่มคนที่เป็นระเบียบ หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันมีรูปแบบในการปฏิบัติ มีเป้าหมายหรือหน้าที่ที่กำหนด และมีการควบคุมทางสังคม

3.2 กระบวนการจัดระเบียบทางสังคม ประกอบด้วย บรรทัดฐานทางสังคม สถานภาพ บทบาท และการควบคุมทางสังคม

4. การจัดระเบียบทางสังคม

การจัดระเบียบทางสังคม หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่จัดขึ้นเพื่อควบคุมสมาชิกให้มีความสัมพันธ์กันภายใต้แบบแผนและกฎเกณฑ์เดียวกัน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม การจัดระเบียบทางสังคมมาจากสาเหตุสำคัญคือ 1) เพื่อให้การติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมเป็นไปอย่างเรียบร้อย 2) เพื่อป้องกันความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคม และ 3) เพื่อให้สังคมดำรงอยู่อย่างสงบสุขและมั่นคงในสังคม ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดระเบียบจะพิจารณาจากบรรทัดฐานของสังคม สถานภาพ บทบาท และการควบคุมทางสังคม โดยการบูรณาการทรัพยากรและสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดความเป็นธรรมและประโยชน์สูงสุด ตามกรอบกระบวนการจัดระเบียบทางสังคมที่เอื้อความเป็นประชาสังคม (Civil Society) บนพื้นฐานของความเอื้อเพื่อแม่และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยยึดทุนทางสังคม (Social Capital) เพื่อการจัดการปัญหาต่างๆ รวมทั้งกำหนดแนวทางการพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาสังคม (Civic Community) ที่มีศักยภาพตอบสนองความต้องการของสังคมได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันสังคมสามารถสร้างระบบการจัดการตนเองและดำรงอยู่ได้อย่างมีศักยภาพมั่นคง แม้บริบทแวดล้อมจะมีการเปลี่ยนแปลงไป

5. ความจำเป็นที่ต้องมีการจัดระเบียบสังคม

5.1 เนื่องจากสมาชิกในสังคมมีความแตกต่างทั้งทางกายภาพและทางสังคม

5.2 เนื่องจากสมาชิกในสังคมมีวัตถุประสงค์และมีความต้องการร่วมกันในสังคมมนุษย์ทุกๆ สังคมสมาชิกแต่ละคนย่อมมีความต้องการพื้นฐานร่วมกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และความต้องการนั้น

¹⁶

“กระบวนการทางสังคม (Social Process)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.baanjomyut.com/library/socialsciences/11.html>, 2560.

5.3 เพื่อป้องกันการขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคม ธรรมชาติของมนุษย์ คือ การต่อสู้ การใช้อำนาจ ดังนั้นจึงต้องมีกฎเกณฑ์เพื่อให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคมราบรื่น¹⁷

นอกจากนี้การจัดระเบียบทางสังคมมีสาเหตุที่สำคัญ คือ¹⁸

1. เพื่อให้การติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมเป็นไปอย่างเรียบร้อย
2. จัดข้อขัดแย้งและป้องกันความขัดแย้งในสังคม
3. ช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขเป็นปึกแผ่น

ขณะที่การควบคุมทางสังคม (Social Control) จะเป็นกระบวนการทางสังคมที่มนุษย์นำมาใช้ในการจัดระเบียบพฤติกรรมมนุษย์ หรือสมาชิกในสังคมให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยกระบวนการทางสังคม (Social Process) เป็นกระบวนการเกี่ยวกับถ่ายทอดแนวความคิด การสอน การเรียนรู้ การเลียนแบบ การมีอำนาจเหนือการคุ้มครอง การเชื่อฟัง การต่อสู้ การแข่งขัน การปรับตัวและร่วมมือกัน¹⁹ รวมทั้งการจัดการแก้ไขความไร้ระเบียบทางสังคม (Social Disorganization) เพื่อการสร้างปรากฏการณ์ทางสังคม (Social Phenomena) หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) ที่มีแบบแผนพฤติกรรมที่สมาชิกของสังคมยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม ตามสถานภาพและบทบาททางสังคม ทั้งนี้หากสมาชิกของสังคมละเมิดอาจได้รับปฏิกริยาต่างๆ จากสมาชิกอื่น เช่น การถูกติเตียน นินทา หรือ หากสมาชิกฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคมอาจได้รับการต่อต้านสมาชิกอื่นอย่างรุนแรงกว่าผู้ที่ละเมิดวิถีชาวบ้าน เช่น การถูกประชาทัณฑ์ หรือ ขับไล่ออกไปจากท้องถิ่น ขณะที่ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายจะได้รับการลงโทษตามกฎหมาย กำหนดโดยหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่เป็นผู้ควบคุมบทลงโทษอย่างชัดเจน²⁰

ทั้งนี้ ในการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) จะมีความเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ และระเบียบแบบแผนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม เช่น การจัดระเบียบสังคมในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยาและบุตร การจัดระเบียบสังคมและกลุ่มกรรมการการจัดระเบียบสังคมหมู่บ้าน ตลอดจนการจัดระเบียบของสังคมไทยทุกสังคมจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบ

¹⁷ วิชาน้ำที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6. “หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://punriboon.wixsite.com/education01/new-page>, 2560.

¹⁸ สมยศ โกลี. “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้การศึกษาแก่นักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”. การศึกษาค้นคว้าอิสระ (กศ.ม. การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.

¹⁹ ประสาท หลักศิลา. “บทที่ 1 สังคม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : thn234599.social.blogspot.com/2014/12/1.html, 2557.

²⁰ The Thai Association of University Women (TAUW). “บทที่ 2 โครงสร้างทางสังคม และลักษณะของสังคมไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/tauw2491/sm42>, 2555.

อย่างน้อยแตกต่างกันบนตามความจำเป็นพื้นฐานต่อการดำรงอยู่ของสังคมทุกสังคม²¹ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ogburn and Nimkoff²² ที่เชื่อว่า การจัดระเบียบทางสังคมเป็นการรวมส่วนที่แตกต่างกันของคนให้ปฏิบัติหน้าที่กันเป็นกลุ่ม การกระทำที่คิดขึ้นเพื่อการได้มาบางสิ่งที่เราทำ เช่นเดียวกับ Marvin E. Olsen²³ ที่กล่าวว่า การจัดระเบียบสังคมเป็นกระบวนการที่นำไปสู่ความมีระเบียบในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมเพื่อให้การติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมเป็นไปอย่างเรียบร้อย ขจัดข้อขัดแย้งและป้องกันความขัดแย้งในสังคม และเพื่อช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขเป็นปึกแผ่น โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. บรรทัดฐานทางสังคมหรือปทัสถาน (Norms) หมายถึง มาตรฐานที่คนส่วนใหญ่ในกลุ่มยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ กฎ ระเบียบ แบบแผนความประพฤติต่างๆ ประเภทของบรรทัดฐานทางสังคม แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1.1 วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน (Folkways) หมายถึง แนวทางการปฏิบัติของบุคคลในสังคมซึ่งปฏิบัติตามความเคยชินและเป็นที่ยอมรับในสังคม เช่น การลุกให้คนชรา นั่งในรถประจำทาง ซึ่งวิถีประชา อาจหมายถึง มารยาททางสังคม งานพิธีต่างๆ ตามสมัยนิยม เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การอาบน้ำวันละ 2 ครั้ง เป็นต้น ผู้ที่ละเลยไม่ปฏิบัติตามแนวทางจะได้รับการติเตียน เยาะเย้ยถากถาง หรือการนินทาจากผู้อื่นทำให้สมาชิกต้องปฏิบัติตาม

1.2 กฎศีลธรรมหรือจารีต (Morals) หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติโดยเคร่งครัด มีความสำคัญมากกว่าวิถีประชา หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกสังคมประณามอย่างรุนแรง กฎศีลธรรมมักเป็นข้อห้าม เป็นกฎข้อบังคับและมีเรื่องของศีลธรรมความรับผิดชอบชั่วดีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยมาก ตัวอย่างของกฎศีลธรรมหรือจารีตของไทย เช่น ห้ามพ่อแต่งงานกับลูกสาว ลูกจะทุบตีพ่อแม่ไม่ได้

1.3 กฎหมาย (Laws) หมายถึง กฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่รัฐบัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรโดยองค์การทางการเมืองการปกครองและได้รับการรับรองจากองค์การของรัฐ เพื่อควบคุมบุคคลในสังคม หากผู้ใดฝ่าฝืนย่อมได้รับการลงโทษตามกฎหมาย ได้แก่ ระเบียบ ข้อบังคับ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา และพระราชบัญญัติ เป็นต้น กฎหมายที่ดีต้องทันต่อเหตุการณ์ หรือเป็นกฎหมายที่คาดการณ์ข้างหน้าได้

²¹ พวงเพชร สุรัตน์ทวีกุล. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

²² William F. Ogburn and Meyer F. Nimkoff. "A Handbook of Sociology". (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://www.amazon.com/Handbook-Sociology-William-Ogburn-imkoff/dp/B005WFM0I4>, 2559.

²³ Marvin E. Olsen. Participatory Pluralism. Political Participation in the United States and Sweden. Nelson-Hall, Chicago, 1982.

2. สถานภาพ (Status) เป็นตำแหน่งหรือฐานะที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม สถานภาพจะกำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่มีต่อผู้อื่น เพื่อให้การติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมมีระเบียบ แบบแผนและบุคคลเดียวอาจมีหลายสถานภาพได้

สถานภาพมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1 เป็นสิ่งเฉพาะบุคคล ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างไปจากผู้อื่น เช่น สุชาติเป็นครู นารีเป็นนักเรียน สมภพเป็นแพทย์ เป็นต้น

2.2 บุคคลหนึ่งอาจมีหลายสถานภาพ เช่น สุชาติมีสถานภาพเป็นครู เป็นพ่อ และเป็นข้าราชการ เป็นต้น

2.3 เป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่ในการติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม

2.4 เป็นตัวกำหนดว่าบุคคลมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไรในสังคม ทำให้ต่างคนต่างรู้สิทธิและหน้าที่ของตน

3. บทบาท (Role) หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่และการแสดงพฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพที่เหมาะสม และถูกต้องจะทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมดำเนินไปได้ด้วยดี ประกอบด้วย

3.1 บทบาททางสังคมที่เป็นการกระทำตามสิทธิ และหน้าที่ตามที่กำหนดสถานภาพทางสังคม บทบาทและสถานภาพทางสังคมจะทำให้การกระทำระหว่างกันทางสังคมของสมาชิกดำเนินไปอย่างสอดคล้องกลมกลืน และช่วยให้การดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมมีความราบรื่น

3.2 บทบาททางสังคมที่ก่อให้เกิดการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในสังคมตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนการรับและการให้ประโยชน์ระหว่างกัน

ดังนั้นหากสังคมปราศจากการกำหนดบทบาททางสังคม รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมอาจส่งผลให้สังคมขาดระเบียบและปราศจากทิศทางแน่นอน บทบาทที่ขัดกันของสมาชิกในสังคมแต่ละคนที่มีบทบาทหลายอย่างในเวลาเดียวกันและในการกระทำอีกบทบาทหนึ่งอาจจะขัดกับอีกบทบาทหนึ่ง การขัดกันในบทบาทย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ สมาชิกในสังคมจะต้องตัดสินใจตามวาระและโอกาสที่เกิดขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า การจัดระเบียบสังคมมีความสำคัญในการเป็นบรรทัดฐานและกระบวนการที่สมาชิกของสังคมจะได้มีพัฒนาการกระทำระหว่างกันทางสังคมให้เป็นไปอย่างมีระเบียบ โดยสมาชิกของสังคมมีการยอมรับแนวทางการประพฤติ ปฏิบัติ และร่วมกันสืบทอดจนเป็นค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิตร่วมกันของสมาชิกในสังคม คือ²⁴

1. เพื่อเป็นแนวทางพฤติกรรมของมนุษย์ที่ทุกคนมีความเข้าใจร่วมกัน ทำให้มีการประพฤติปฏิบัติในแนวเดียวกัน

2. เพื่อควบคุมสมาชิกในสังคมให้อยู่ในกรอบของสังคม ไม่เป็นอันตรายต่อสังคมเพราะมนุษย์นั้นสามารถทำทั้งสิ่งที่ดีงามและชั่วร้าย

²⁴ “กระบวนการทางสังคม (Social Process)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : http://www.baanjomyut.com/library/social_sciences/11.html, 2560.

6. ความมั่นคงทางสังคมและความมั่นคงแห่งรัฐ

ปัจจุบันการจัดระเบียบทางสังคมปรากฏขึ้นในสังคมทุกระดับ และทุกกลุ่มบุคคลทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ซึ่งสังคมควรจะยอมรับกฎเกณฑ์ที่กำหนดและปฏิบัติตาม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปึกแผ่น อันเป็นความมั่นคงของสังคมที่ส่งผลโดยตรงต่อบุคคลและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน ขณะเดียวกันการจัดระเบียบสังคมที่สังคมสร้างขึ้นจะต้องได้รับการถ่ายทอดให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเพื่อคนในสังคมได้รับผลและประโยชน์ร่วมกันเป็นสำคัญ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

6.1 ระบบคุณค่าของสังคม (Social Value) คือ หัวใจหรือเป้าหมายสูงสุดที่สังคมปรารถนาที่จะให้บังเกิดขึ้น คุณค่านี้เป็นสิ่งที่สมาชิกของสังคมยอมรับ ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงามน่ายกย่องและสมควรกระทำให้บรรลุผล อันจักก่อให้เกิดความร่มเย็นและความพึงพอใจของสังคมทั้งมวล อาจมีการเรียกระบบคุณค่าของสังคมว่าเป็น “สัญญาประชาคม” ที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานและการสังเคราะห์ระหว่างความเชื่อ ปรัชญา ศาสนาอุดมการณ์ และภูมิปัญญาสังคมที่หล่อหลอมจนเกิดเป็นคุณค่า หรือ ค่านิยมที่พึงยกย่องตัวอย่างของค่านิยมของสังคม เช่น เสรีภาพ ความรักชาติความดี มีคุณธรรม ความเสมอภาค ความยุติธรรมและความสุขที่เป็นผลมาจากความสำเร็จ อันเกิดจากความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เป็นต้น ระบบคุณค่าของสังคมทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นสมองของมนุษย์ที่เป็นศูนย์รวม กำหนดให้ส่วนต่างๆ ของร่างกายดำเนินงานไปตามกลไกให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด เป้าหมายของสังคมเป็นเช่นเดียวกับที่สมาชิกของสังคมนั้นประสงค์ที่จะก้าวไปให้ถึงที่หมาย²⁵

6.2 บรรทัดฐานทางสังคม หรือ ปทัสถาน (Social norms) หมายถึง มาตรฐานการปฏิบัติตามบทบาท และสภาพที่บุคคลมีในการกระทำต่างๆ ของชีวิต²⁶

มาตรฐานการจัดระเบียบทางสังคมจึงเป็นวิธีการที่คนในสังคมกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นระเบียบ กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน ในแต่ละโอกาสเวลา สถานการณ์ และสภาพ โดย “ระเบียบทางสังคม”²⁷ ที่สร้างขึ้นจะเป็นไปเพื่อให้สมาชิกใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อกันตามฐานะ สถานการณ์ และโอกาส กฎระเบียบ จึงเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันในหมู่สมาชิกของสังคมเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข การจัดระเบียบทางสังคมจะแตกต่างกันจากความคิด ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ สภาพภูมิศาสตร์ และบรรทัดฐานของสังคมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างและการส่งผ่านกฎเกณฑ์ทางสังคมให้แก่ผู้เป็นสมาชิก อาทิ สังคมไทยจะแตกต่างจากสังคมจีน สังคมญี่ปุ่น สังคมอังกฤษ และสังคมแอฟริกัน หรือแม้แต่ในสังคมเดียวกันความแตกต่างอาจเกิดขึ้นตามภูมิภาคจังหวัด หรือระดับหมู่บ้าน เพราะการสืบเชื้อสายมาจากต่างชาติพันธุ์ ต่างกลุ่มต่างเผ่าพันธุ์แล้วอพยพมาอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน

²⁵ เฉลียวฤกษ์ รุจิพิมล. “การจัดระเบียบสังคม”. คณะสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554.

²⁶ พัทยา สายหู. กลไกทางสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

²⁷ อ่างแล้ว (24) น. 16

อย่างไรก็ตาม การจัดระเบียบทางสังคมเป็นแบบแผนและทิศทางที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อการดำรงอยู่อย่างมั่นคงมีเสถียรภาพของสังคมในทุกด้าน²⁸ สอดคล้องกับแนวคิดและนโยบายของ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่กล่าวถึง แนวทางการจัดระเบียบสังคมเพื่อสร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทั่วไป ประกอบด้วย

1. นโยบายการศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญทั้งการศึกษาในระบบ และการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้ พัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพในพื้นที่ ลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนากำลังคนให้เป็นที่ต้องการเหมาะสมกับพื้นที่ทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และธุรกิจบริการระยะเฉพาะหน้า การปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา จัดระบบการสนับสนุนให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปมีสิทธิเลือกรับบริการการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยการพิจารณาให้มีคู่มือการศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งให้องค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนทั่วไปมีโอกาสร่วมจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึงและการร่วมปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ กระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่สถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลและบริหารจัดการได้อย่างอิสระและคล่องตัวขึ้น การจัดการเรียนการสอนมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขณะเดียวกันกับการให้การทะนุบำรุงและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา และศาสนาอื่นๆ โดยสนับสนุนในองค์กรทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุขและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

2. นโยบายการยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชน โดยวางรากฐานให้ระบบหลักประกันสุขภาพครอบคลุมประชากรในทุกภาคส่วนอย่างมีคุณภาพ โดยไม่มีความเหลื่อมล้ำของคุณภาพบริการแต่ละระบบ และบูรณาการข้อมูลระหว่างทุกระบบหลักประกันสุขภาพ พัฒนาระบบบริหารสุขภาพ โดยเน้นการป้องกันโรคมามากกว่าการรักษา การสร้างกลไกจัดการสุขภาพในระดับเขตแทนการกระจุกตัวอยู่ที่ส่วนกลาง ปรับระบบการจ้างงาน การกระจายบุคลากรและทรัพยากรสาธารณสุขให้เหมาะสมกับท้องถิ่น สนับสนุนความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนในการพัฒนาระบบบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ประสานการทำงานระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในสังคม เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการตั้งครุภีในวัยรุ่น และปัญหาด้านการแพทย์และจริยธรรมของการอุ้มบุญ การปลูกถ่ายอวัยวะและสเต็มเซลล์ โดยจัดให้มีมาตรการและกฎหมายที่รัดกุม

²⁸ “สังคมและวัฒนธรรม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://thaigoodview.com/node/98527>, 2011.

3. นโยบายการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลจะดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเป็น 3 ระยะคือ ระยะเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการทันที ระยะต่อไปที่ต้องแก้ไขปัญหาพื้นฐานที่ค้างคาอยู่ และระยะยาวที่ต้องวางรากฐานเพื่อความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง

4. นโยบายการส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน เร่งพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งภายในอนุภูมิภาคและภูมิภาคอาเซียน โดยเร่งขับเคลื่อนตามแผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (GMS) แผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) แผนความร่วมมือแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) และแผนแม่บทความเชื่อมโยงในอาเซียนพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเริ่มจากการพัฒนาด้านการค้าชายแดน และโครงการคมนาคมขนส่งบริเวณประตูการค้าหลักของประเทศเพื่อรองรับการเชื่อมโยงกระบวนการผลิตและการลงทุนข้ามแดน พัฒนาระบบ National Single Window (NSW) โดยระยะแรกให้ความสำคัญกับด้านชายแดนที่สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ ปาดังเบซาร์ สะเตา อรัฐประเทศ แม่สอด บ้านคลองลึก และบ้านคลองใหญ่

5. นโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัย และการพัฒนา และนวัตกรรมสนับสนุนการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการวิจัย และพัฒนาของประเทศ เพื่อมุ่งเป้าหมายให้ไม่ต่ำกว่า 1% ของรายได้ประชาชาติและมีสัดส่วนรัฐต่อเอกชน 30:70 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันส่งเสริมให้โครงการลงทุนขนาดใหญ่ของประเทศ เช่น ด้านพลังงานสะอาด ระบบราง ยานยนต์ ไฟฟ้า การจัดการน้ำ และขยะ การใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาวิจัย และพัฒนาและนวัตกรรมของไทยตามความเหมาะสม ในกรณีจำเป็นจะต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีจากต่างประเทศจะให้มีเงื่อนไขการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคตด้วย

6. นโยบายการรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ในระยะเฉพาะหน้า เร่งปกป้องและฟื้นฟูพื้นที่อนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ จัดทำแนวเขตที่ดินของรัฐให้ชัดเจน ส่งเสริมการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจในพื้นที่เอกชนเพื่อลดแรงกดดันในการตัดไม้จากป่าธรรมชาติ

ในระยะต่อเนื่อง พัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขการบุกรุกที่ดินของรัฐ โดยยึดแนวพระราชดำริที่ให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ เช่น กำหนดเขตป่าชุมชนให้ชัดเจน บริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศให้เป็นเอกภาพในทุกมิติทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ จัดให้มีแผนบริหารน้ำของประเทศเพื่อให้การจัดทำแผนงานไม่เกิดความซ้ำซ้อนมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เร่งรัดการควบคุมมลพิษทางอากาศ ขยะและน้ำเสียที่เกิดจากการผลิตและบริโภคในพื้นที่ใดที่สามารถจัดการขยะมูลฝอยโดยการแปรรูปเป็นพลังงานจะสนับสนุนให้ดำเนินการส่วนขยะอุตสาหกรรมนั้นจะวางระเบียบมาตรการเป็นพิเศษโดยกำหนดให้ทั้งในบ่อขยะอุตสาหกรรมที่สร้างขึ้นแบบมีมาตรฐาน และพัฒนาระบบตรวจสอบไม่ให้มีการลักลอบทิ้งขยะติดเชื่อ และใช้มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด

7. นโยบายการส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาล และการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ จัดระบบอัตรากำลังและปรับปรุงค่าตอบแทนบุคลากรภาครัฐให้เหมาะสมและเป็นธรรมยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นวางใจในระบบราชการ ลดต้นทุนดำเนินการของภาครัฐกิจเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศ การรักษากฎหมายภาครัฐที่มีประสิทธิภาพไว้ในระบบราชการ โดยจะดำเนินการตั้งแต่ระยะเฉพาะหน้าไปตามลำดับความจำเป็นและตามที่กฎหมายเอื้อให้สามารถดำเนินการได้²⁹

ชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ถือได้ว่าเป็นยุคที่มีการขุดคลองมากที่สุดยุคหนึ่งมีทั้งขุดคลองใหม่และขุดลอกคลองเก่า เพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกและเส้นทางคมนาคมระหว่างกรุงเทพฯกับจังหวัดข้างเคียงที่มีการผลิตข้าวและเป็นเส้นทางลำเลียงข้าวออกสู่ตลาดต่างประเทศ ดังพระราชดำริที่กล่าวไว้ในประกาศเรื่องอนุญาตขุดคลอง “การขุดคลองเพื่อที่จะให้เป็นที่มหาชนทั้งปวงได้ไปมาอาศัย แลเป็นทางที่จะให้สินค้าได้บรรทุกไปมาโดยสะดวก ซึ่งให้ผลแก่การเรือกรสวนไร่นา ซึ่งจะได้เกิดทวีขึ้นในพระราชอาณาจักร เป็นการอุดหนุนการเพาะปลูกในบ้านเมืองให้วัฒนาเจริญยิ่งขึ้น” โดยมีคลองที่สำคัญเกิดขึ้นหลายสาย เช่น คลองเปรมประชากร คลองนครเนื่องเขต คลองประเวศบุรีรมย์ คลองอุดมชลจร คลองราชมนตรี คลองทวีวัฒนา คลองนราภิรมย์ คลองรังสิตประยูรศักดิ์ คลองประปา เป็นต้น³⁰ สันนิษฐานว่าคลองลาดพร้าวเป็นคลองที่ขุดในสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อเชื่อมระหว่างคลองสองสายได้ (ปัจจุบันอยู่ในเขตสายไหม เป็นคลองสายหนึ่งที่ขุดเชื่อมกับคลองรังสิต) กับคลองแสนแสบ แต่ชาวบ้านมักจะเรียกชื่อคลองตามถิ่นฐานที่ตั้งอยู่ เช่น ใกล้วัดลาดพร้าวเรียกว่า “คลองลาดพร้าว” ใกล้วังหินจะเรียกว่า “คลองวังหิน” หรือเมื่ออยู่ใกล้วัดบางบัวจะเรียกว่า “คลองบางบัว” ฯลฯ

หนึ่งในส่วนที่เป็นคลองลาดพร้าวจะมีความยาวประมาณ 700 เมตร ส่วนความกว้างวัดจากริมคลองลาดพร้าวถึงชุมชนกว้างประมาณ 70 เมตร อยู่ในพื้นที่เขตห้วยขวางและเขตจตุจักร กรุงเทพมหานครมีจุดเริ่มต้นแยกจากคลองแสนแสบไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือและทิศเหนือตัดกับทางน้ำสำคัญคือ ลำรางยมราช คลองพลับพลา คลองบางซื่อ คลองทรงกระเทียม คลองน้ำแก้ว และคลองเสื่อน้อยไปสิ้นสุดบริเวณระหว่างสะพานถนนเสนานิคม 1 กับสะพานถนนประเสริฐมุนิก โดยมีแนวคลองที่ตรงต่อเนื่องไปคือคลองบางบัวช่วงตั้งแต่วัดลาดพร้าวขึ้นไปจนถึงคลองบางบัวนั้นเดิมมีชื่อเรียกว่า “คลองวังหิน” แต่ปัจจุบันทางการได้เรียกรวมเป็นส่วนหนึ่งของคลองลาดพร้าวจากการตรวจสอบแนวเขตที่ดินตลอดแนวคลองลาดพร้าวพบว่ามี 6 ชุมชน ที่ชาวบ้านทั้งหมดไม่สามารถอยู่ในพื้นที่เดิมได้ เนื่องจากไม่มีที่ดินเหลือพอ โดยชาวบ้านจะต้องไปหาพื้นที่แห่งใหม่เพื่อก่อสร้างบ้าน

²⁹ ประยูร จันทโรชา. “ประยูร นำ กรม.แถลงนโยบาย 11 ด้านเน้นยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของในหลวง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9570000104782,2557>.

³⁰ “คลองขุดสมัย ร.5 เส้นทางระบายน้ำสำคัญแห่ง กทม.”. รายชื่อคลองในกรุงเทพมหานคร, 2560.

นอกพื้นที่ชุมชนเดิม ประกอบด้วย 1) ชุมชนบึงพระราม 9 พัฒนาเขตห้วยขวางจำนวน 150 ครัวเรือน 2) ชุมชนบึงพระราม 9 (ปากคลองลาดพร้าว) เขตห้วยขวาง จำนวน 86 ครัวเรือน 3) ชุมชนคลองบางเขน เขตหลักสี่ จำนวน 50 ครัวเรือน 4) ชุมชนสายไหมพัฒนา เขตสายไหม จำนวน 94 ครัวเรือน 5) ชุมชนหลังซอยแอนแน็กซ์ เขตสายไหม จำนวน 203 ครัวเรือน 6) ชุมชนเลียบบคลองสอง เขตสายไหม จำนวน 673 ครัวเรือน รวมทั้งหมด 1,256 ครัวเรือน โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้สนับสนุนชาวบ้านในเรื่องกระบวนการรวมกลุ่มเพื่อให้ชาวบ้านจัดตั้งสหกรณ์ ออมทรัพย์ และหาซื้อที่ดินแปลงใหม่ ซึ่งขณะนี้ทั้ง 6 ชุมชนได้รับทราบโครงการแล้วว่าจะมีการสร้างเขื่อน โดยบางชุมชนเริ่มมีการออมเงินและหาพื้นที่ใหม่ ทั้งนี้แม้จะไม่ได้เป็นการเช่าที่กับทาง กรมธนารักษ์ประชาชนก็จะได้รับสิทธิในโครงการบ้านมั่นคงเช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ ที่ได้เช่าที่ธนารักษ์เดิม³¹ อย่างไรก็ตามแม้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) จะได้เสนอแนวทางรองรับที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนริมคลองในการแก้ปัญหาวิกฤตครัวครัวคลองตามนโยบายของรัฐบาล โดยให้ชุมชนออมเงินเข้ากลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัยเพื่อนำเงินมาสร้างบ้านมั่นคงในชุมชนเดิม แต่ชาวบ้านไม่มั่นใจกับการเข้าร่วมกลุ่ม

อาจกล่าวได้ว่า คลองลาดพร้าวเป็นคลองนำร่องการจัดระเบียบบ้านเรือนรुक้าคลอง สาธารณะตามนโยบายของรัฐบาลและดำเนินการก่อสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม รวมระยะทาง 22 กิโลเมตรจากงบประมาณสนับสนุนของรัฐบาลจำนวน 2,400 ล้านบาท ใช้ระยะเวลา 4 ปี ซึ่งกรุงเทพมหานครได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคม 2558 ทำให้ชาวบ้านที่อยู่อาศัยรูก้าคลองจำนวนกว่า 3,000 หลังคาเรือนต้องย้ายออกจากพื้นที่ภายในปลายปี 2558 เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างจะหนาแน่นโดยเฉลี่ยแต่ละครอบครัวมีผู้อยู่อาศัยไม่ต่ำกว่า 5-7 คน ซึ่งหากย้ายชุมชนริมคลองกว่า 70 หลังคาเรือนขึ้นมาอยู่บนฝั่งเพิ่มเติมจะส่งผลให้พื้นที่ชุมชนหนาแน่นมากขึ้น³² อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านี้อาศัยในช่วงกลางปี 2558 มีบางชุมชนได้เริ่มรื้อย้ายบ้านเรือนออกจากแนวคลองและเริ่มสร้างบ้านใหม่แล้ว เช่น ชุมชนบางบัวร่วมใจพัฒนาหรือ “ชุมชนเชิงสะพานไม้ 2” ริมคลองบางบัว (คลองลาดพร้าว) ชุมชนแจ้งวัฒนะซอย 5 และชุมชนคนรักถิ่น ริมคลองเปรมประชากร เขตหลักสี่ แต่ดูเหมือนว่าชุมชนเชิงสะพานไม้ 2 จะมีความคืบหน้าในการก่อสร้างมากกว่า เนื่องจาก 2 ชุมชนหลังติดขัดเรื่องข้อระเบียบและขั้นตอนการขออนุญาตก่อสร้างจากสำนักงานเขตจึงทำให้การก่อสร้างล่าช้าไม่เป็นไปตามแผนงาน

และเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2556 ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครได้เป็นประธานในพิธีตอกเสาเข็มสร้างเขื่อนคอนกรีตป้องกันน้ำท่วม อาจกล่าวได้ว่าริมคลองลาดพร้าว เขตวังทองหลางเป็นเสมือนสัญญาณบอกให้ชาวชุมชนริมคลองลาดพร้าว รวมทั้งคลองบางซื่อ รู้ว่าจะต้องรื้อย้ายบ้านเรือนออกจากแนวเขื่อนเพื่อให้บริษัทรับเหมาเข้าไปก่อสร้างเขื่อน ขณะเดียวกันชาวชุมชนริมคลองที่รื้อบ้านแล้วจะสร้างบ้านใหม่ขึ้นในที่เดิมตามแนวทางบ้านมั่นคง

³¹ สยาม นนท์คำจันทร์. “6 ชุมชนริมคลองลาดพร้าว ต้องย้ายออก - ที่ดินมีไม่พอ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : www.dailynews.co.th/bangkok/385784, 2559.

³² Thai PBS News. “ชุมชนริมคลองลาดพร้าวกว่า 3,000 ครัวเรือนเตรียมย้ายออกสิ้นปีนี้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://news.thaipbs.or.th/content/5402>, 2558.

โดยเช่าที่ดินอย่างถูกต้องกับกรมธนารักษ์เป็นระยะเวลา 30 ปี โครงการก่อสร้างเขื่อนฯ ในช่วงแรก (พ.ศ.2559-2561) ประกอบด้วยการก่อสร้างเขื่อนคอนกรีต และประตูระบายน้ำในคลองลาดพร้าว (คลองบางบัว-คลองถนน-คลองสอง) และคลองบางซื่อจากอุโมงค์เขื่อนยักษ์พระราม 9 ถึงรามคำแหงไปยังประตูระบายน้ำคลองสองสายใต้ เขตสายไหม เพื่อระบายน้ำลงสู่ทะเลต่อไป รูปแบบเป็นเขื่อนคอนกรีตความยาวประมาณ 45 กิโลเมตร (ทั้งสองฝั่งคลอง) และประตูระบายน้ำ 1 แห่ง ระยะเวลาก่อสร้าง 1,260 วัน โดยบริษัทริเวอร์เอ็นจิเนียริงประมูลงานได้ในวงเงิน 1,645 ล้านบาท ขณะที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้จัดทำแผนงานรองรับด้านที่อยู่อาศัยของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการนี้ ซึ่งพลากร วงศ์ทองแก้ว ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนฯ กล่าวว่า สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้จัดทำโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองตามโครงการบ้านมั่นคงเพื่อรองรับนโยบายของรัฐบาล ระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ.2559-2561) มีเป้าหมาย 74 ชุมชน รวม 11,004 ครัวเรือน มีผู้รับผลประโยชน์ 64,869 คน ใช้งบประมาณรวม 4,061 ล้านบาทเศษ แยกเป็น 1) งบประมาณสนับสนุนสาธารณูปโภคและที่อยู่อาศัย 880 ล้านบาท 2) ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบและเสียโอกาส 880 ล้านบาท 3) สนับสนุนสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย 2,200 ล้านบาท และ 4) สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลเพื่อพัฒนาองค์กรชาวบ้าน และติดตามประเมินผล 100 ล้านบาท

ขณะที่ปี 2559 ได้มีการเริ่มดำเนินการในคลองลาดพร้าว คลองบางซื่อ และคลองเปรมประชากร จำนวน 26 ชุมชน รวม 3,810 ครัวเรือน ใช้งบ 1,401 ล้านบาทเศษ ส่วนพื้นที่ที่จะดำเนินการอยู่ในเขตสายไหม ดอนเมือง จตุจักร หลักสี่ และห้วยขวาง ส่วนเรื่องที่ดินในการสร้างบ้านนั้น กรมธนารักษ์ในฐานะเจ้าของที่ดินได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงเพื่อให้ชุมชนต่างๆ ได้เช่าที่ดินระยะยาวในอัตราผ่อนปรนและเมื่อย้อนกลับไปในปี 2542 ก่อนหน้าที่กรุงเทพมหานครจะมีโครงการก่อสร้างเขื่อนคอนกรีตระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม那年 ชาวชุมชนริมคลองบางบัวหลายชุมชนต้องประสบกับปัญหาเรื่องน้ำเน่าเสีย ขยะ และสิ่งปฏิกูลต่างๆ ลอยอยู่ในลำคลอง จึงรวมกันเป็นเครือข่ายที่ชื่อว่า “เครือข่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว” โดยมีสมาชิกเริ่มต้นประมาณ 6 ชุมชน เช่น ร้อยกรอง บางบัว (หลังกองการภาพ) สามัคคีร่วมใจ ร่วมใจพัฒนาเหนือ ร่วมใจพัฒนาใต้ ฯลฯ จัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น เก็บขยะในคลอง ทำถังดักไขมันในครัวเรือน ทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ลูกบอลจุลินทรีย์เพื่อบำบัดสภาพน้ำในคลอง ทอดผ้า ป่าขยะเพื่อนำเงินมาซื้อเรือเก็บขยะหรือใช้เป็นเรือดับเพลิง ฯลฯ จากกิจกรรมเรื่องสิ่งแวดล้อมต่อมาเครือข่ายได้ขยับไปทำเรื่องที่อยู่อาศัย เนื่องจากในช่วงเวลานั้นกรุงเทพมหานครมีโครงการจะสร้างถนนเลียบบคลองบางบัวเพื่อแก้ไขปัญหาการจราจร ชุมชนจึงเกิดปัญหาความไม่มั่นคงเรื่องที่อยู่อาศัยประกอบกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีโครงการ “บ้านมั่นคง” ในปี 2546 ชาวชุมชนริมคลองบางบัวหลายชุมชนจึงเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาดูแลโครงการ มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนในการสร้างบ้าน ต่อมาในช่วงปี 2547-2549 ชุมชนที่มีความพร้อมจึงเริ่มทยอยสร้างบ้าน เช่น ชุมชนบางบัว (หลังกองการภาพ) เขตบางเขนที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองแล้ว หากมองไปที่ชุมชนที่ปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ริมคลองบางบัวฝั่งตรงข้าม จะเห็นว่ามีบ้านเรือนปลูกสร้างเรียงรายยาวขนานไปตามลำคลองเช่นกัน เริ่มจากเชิงสะพานคอนกรีตข้ามคลองบางบัวจะมีสะพานไม้ข้ามคลองบางเขนเข้าสู่ชุมชน ชาวบ้านเรียกชุมชนของตัวเองว่า “ชุมชนบางบัวเชิงสะพานไม้ 1”

มีบ้านเรือนรวม 106 หลัง ถัดมาคือ “ชุมชนบางบัวร่วมใจพัฒนา” หรือ “ชุมชนเชิงสะพานไม้ 2” มีบ้านเรือน 206 หลัง ตั้งอยู่ในเขตหลักสี่ทั้ง 2 ชุมชน

ปัจจุบันชุมชนบางบัวถือเป็นต้นแบบของการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง เพราะชาวบ้านมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การสำรวจข้อมูลชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกันเรื่องรื้อย้ายบ้านเรือนออกจากลำคลอง การออกแบบและจัดผังชุมชนใหม่เพื่อให้ทุกครัวเรือนสามารถอยู่ร่วมกันได้ทั้งหมดรวม 229 หลัง ซึ่งมีการแบ่งคณะทำงานรับผิดชอบด้านต่างๆ เช่น จัดซื้อวัสดุก่อสร้าง ฝ่ายช่าง ฝ่ายตรวจสอบ ฯลฯ เมื่อสร้างบ้านและชุมชนเสร็จแล้วทำให้ชุมชนดูสวยงามเป็นระเบียบ มีต้นไม้ริมคลองดูร่มรื่น มีทางเดินคอนกรีตเลียบคลอง มีลานพักผ่อนและออกกำลังกาย ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มกองทุนต่างๆ อาทิ กลุ่มออมทรัพย์ สวัสดิการ ฅาปนกิจ ฯลฯ สำหรับการดูแลช่วยเหลือกัน โดยผลสำเร็จจากการจัดทำบ้านมั่นคงทำให้มีพี่น้องชาวชุมชนต่างๆ ตลอดจนนักวิชาการ นักศึกษาทั้งในและต่างประเทศมาศึกษาดูงานที่ชุมชนบางบัวเป็นจำนวนมาก

นอกจากการจัดทำโครงบ้านมั่นคงแล้วปัจจุบันชุมชนยังเป็นต้นแบบในการผลิตพลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์หรือ “โซลาร์เซลล์” โดยติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ไว้บนหลังคาบ้านแล้วส่งกระแสไฟฟ้าขายให้แก่การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) โครงการนี้เริ่มต้นในปี 2556 เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนให้ประชาชนหรือธุรกิจขนาดเล็กผลิตโซลาร์เซลล์ขายให้แก่การไฟฟ้า เพื่อส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนฯ จึงสนับสนุนให้ชุมชนในโครงการบ้านมั่นคงเข้าร่วมผลิตโซลาร์เซลล์ แต่เนื่องจากต้นทุนในการผลิตค่อนข้างสูงประกอบกับยังมีข้อจำกัดเรื่องการทำสัญญาซื้อขายไฟฟ้ากับการไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) จึงมีชุมชนเข้าร่วมโครงการไม่มากนัก โดยในชุมชนบางบัวเชิงสะพานไม้ 1 มีบ้านที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 4 หลัง และโครงการบ้านมั่นคงในจังหวัดสมุทรปราการอีก 36 หลัง ซึ่งทั้งหมดเริ่มขายไฟฟ้าได้แล้วสำหรับค่าใช้จ่ายในการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ขนาด 3 กิโลวัตต์ ราคาประมาณ 220,000 บาท ประกอบด้วย แผงโซลาร์เซลล์ ตู้เก็บกระแสไฟ-จ่ายไฟ เบรกเกอร์ อุปกรณ์ต่อพ่วง ฯลฯ และค่าติดตั้งติดตั้ง โดยได้รับการสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ผ่อนชำระคืนภายใน 15 ปี สามารถขายไฟฟ้าให้แก่การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) ได้ 25 ปี ในอัตรารายปีละ 6 บาท 85 สตางค์ ทั้งนี้หากรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนชาวบ้านเรื่อง การผลิตกระแสไฟฟ้าจากโซลาร์เซลล์ในเรื่องเงินกู้เพื่อลงทุนระยะยาว ดอกเบี้ยต่ำ การฝึกอบรมให้มีความรู้เรื่องการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ ฯลฯ จะทำให้นโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของรัฐบาลเป็นจริง เพราะชาวบ้านยังขาดแคลนเรื่องเงินทุน และการติดตั้งที่มีค่าใช้จ่ายที่สูง หากชาวบ้านมีความรู้เรื่องการติดตั้งโซลาร์เซลล์สามารถทำเป็นอาชีพได้ นอกจากนี้การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) ควรจะต้องสนับสนุนชุมชนด้วยการเพิ่มปริมาณการรับซื้อกระแสไฟฟ้าที่ผลิตจากโซลาร์เซลล์ด้วย³³

³³ สุวัฒน์ กิขุนทด. “รายงาน..ความคืบหน้าการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง (1) การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง”. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2016.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร³⁴ การวิจัยการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมชุมชนเมืองที่น่าอยู่อาศัย เพื่อศึกษาสภาพการณ์ทั่วไปในมิติและประเด็นปัญหาของชุมชนเมืองใน 3 ประการสำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างสรรค์ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนเมือง 2) การสร้างสรรค์สัญลักษณ์ของชุมชนเมือง 3) การสร้างสรรค์ความยั่งยืนให้กับชุมชน เมือง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขปัญหของชุมชนเมือง รวมทั้งการศึกษาหาแนวทางในการเพิ่มบุคลากรที่มีศักยภาพในการรับผิดชอบการสร้างสรรคและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชุมชนเมือง และการศึกษาหาแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมชุมชนเมือง ทั้งนี้โดยอาศัยการสำรวจทางกายภาพสภาพทั่วไปของสภาพแวดล้อม ชุมชนเมืองในมิติ และประเด็นปัญหาต่างๆ พร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทางเอกสารเกี่ยวกับงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะมีส่วนช่วยตรวจสอบและยืนยันประเด็นปัญหา และแนวทาง แก้ไข การวิจัยเบื้องต้นนี้พบว่า สภาพแวดล้อมชุมชนเมืองที่น่าอยู่อาศัยจะต้องมีการปรับปรุงและสร้างสรรค์ในมิติประการแรก ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองเกี่ยวกับภาระการรับรู้ข่าวสารจากสื่อโฆษณา ความรกรุงรังของสภาพแวดล้อม ความหลากหลายของรูปแบบสถาปัตยกรรม รวมทั้งการจัดระเบียบสังคมพื้นที่ย่านธุรกิจบันเทิง ในมิติประการที่สอง การสร้างสรรค์สัญลักษณ์ของสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดจินตภาพสาธารณะ การอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมให้เป็นสัญลักษณ์ใหม่ของชุมชนเมืองส่วน ในมิติประการที่สาม การสร้างสรรค์ความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองต้องพิจารณาการสร้างสรรค์พื้นที่สีเขียว พื้นที่ลานเมือง /ลานวัฒนธรรม และถนนคนเดิน ตลอดจนการกำหนดการใช้สอยพื้นที่แบบผสมผสาน การวิเคราะห์สภาพการณ์น่าอยู่อาศัยที่ลดลงและแนวทางสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมชุมชนเมืองดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งได้มุ่งไปที่ให้สถาบันการศึกษาเปิดสอนหลักสูตรการออกแบบชุมชนเมืองเพิ่มขึ้น เพื่อผลิตบุคลากรวิชาชีพที่จะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมชุมชนเมืองและสู่การหากระบวนการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจเลือกแนวทางการสร้างสรรค์ชุมชน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีวิจรณ์ญาณต่อการพิจารณาได้อย่างรวดเร็ว ดังเช่นเทคนิคเกมจำลอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้มีการพิจารณาการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองโดยตรง ที่จะยกระดับคุณภาพชีวิต และการกำหนดมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งแนวทางต่างๆ ในการสร้างความมั่นคงทางวิชาชีพ

³⁴ วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. “การสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมชุมชนเมืองที่น่าอยู่อาศัย : ปัญหาที่มองไม่เห็นและแนวทางแก้ไข”. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2011.

ธีราพร ทวีธรรมเจริญ³⁵ ดำเนินการประมวลแนวคิดในทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมกับทฤษฎีชุมชนต่างๆ เพื่อช่วยในการศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น โดยทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมจะให้กรอบความคิดที่ช่วยในการอธิบายความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของสมาชิกในชุมชนด้วยข้อมูลที่ได้จากการพูดคุย สัมภาษณ์ หรือจากการสังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชน ในขณะที่เดียวกันแนวคิดในทฤษฎีชุมชนต่างๆ ยังช่วยในการอธิบายพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนเหล่านั้นให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งช่วยให้สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และวิเคราะห์ชุมชนต่อไปได้ตั้งนั้นเมื่อนำสองแนวคิดดังกล่าวมาใช้ร่วมกันก็จะทำให้ได้ทางเลือกใหม่ในการศึกษาชุมชนที่มีความชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น และเกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตของชุมชนได้ดีขึ้น

เสาวภา ไพทยวัฒน์³⁶ ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนป้อมมหากาฬมิติใหม่ในเส้นทางการเป็นสมัยใหม่ของไทย การศึกษาในเรื่องนี้เป็นการสังเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของชุมชนในป้อมมหากาฬซึ่งเป็นชุมชนที่มีความขัดแย้งทางกฎหมายกับกรุงเทพมหานคร ในประเด็นของการรื้อถอนมารวม 20 ปี ในขณะเดียวกันชุมชนได้มีการรวมตัว และใช้มิติทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นการต่อรองเพื่อให้คนในชุมชนยังคงดำรงอยู่ในป้อมมหากาฬในฐานะของผู้สืบทอดประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนแห่งนี้ร่วมกับการเป็นกลไก ร่วมพัฒนาตามนโยบายของบ้านเมืองในการใช้พื้นที่แห่งนี้ให้เป็น แหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ตามแผนพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์ ปัญหาของชุมชนแห่งนี้ถ้าหากชุมชนคืนพื้นที่ให้กับรัฐ รัฐก็จะนำไปสู่การสร้างประโยชน์ด้านกายภาพซึ่งรัฐคาดหวังการเกิดประโยชน์แก่ประชาชนกรุงเทพมหานคร ขณะเดียวกันการรื้อถอนชุมชนได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนกลุ่มหนึ่งที่อ้างถึงสิทธิที่ดินและบรรพบุรุษเคยตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แห่งนี้มาก่อน ดังนั้นพื้นที่และชุมชนของ ป้อมมหากาฬจึงเปรียบได้ เช่น เวทีการแสดงระหว่างฝ่ายรัฐซึ่งมองอนาคตตามระบบทุนนิยม ในขณะที่ชุมชนเป็นฝ่ายมองย้อนกลับในความเป็นจริงแห่งอดีต จนเป็นที่มาของความขัดแย้งการต่อต้านที่มีได้ก่อให้เกิดความเป็นประโยชน์แก่กัน ด้วยเหตุนี้ทางออกของการนำสันติวิธีในการนำมิติใหม่ในเส้นทางการเป็นพลังในการสร้างความเข้มแข็งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาประเทศเพื่อให้ท้องถิ่นไทยได้กำหนดการรับ ปรับ เปลี่ยนตนเองในการอยู่ภายใต้กรอบอำนาจทางกฎหมายของรัฐ โดยมีให้เสียความเป็นท้องถิ่นตามอิทธิพลของกระแสยุคโลกาภิวัตน์

³⁵ ธีราพร ทวีธรรมเจริญ. “การเรียนรู้วิถีชุมชนจากแนวคิดในทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมและทฤษฎีชุมชน”. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.

³⁶ เสาวภา ไพทยวัฒน์. “ปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนป้อมมหากาฬมิติใหม่ในเส้นทางการเป็นสมัยใหม่ของไทย”. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2554.

สาวิณี รอดสิน³⁷ ศึกษาชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์กำเนิดชุมชนเข้มแข็ง 2) ศึกษาการดำรงอยู่ของชุมชนเข้มแข็ง และ 3) ศึกษาการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งต่อไป โดยการวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านปางจำปีเกิดจากการเข้ามาทำงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการป่าและน้ำของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประกอบด้วยการศึกษาดูงานการจัดการชุมชนภายนอก รวมไปถึงคณะกรรมการชุมชนได้รับการอบรมหลักสูตรนักจัดการความรู้จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชนโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากงานวิจัยและงบประมาณ ส่วนการดำรงความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมการพัฒนาทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านปางจำปีส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในระดับสูง ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน พึ่งตนเองได้ ชาวบ้านมีความรักและหวงแหนชุมชน มีการตระหนักถึงการเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี ผู้นำและคณะกรรมการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกับชาวบ้านเปิดโอกาสให้ชาวบ้านปางจำปีเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และกำหนดทิศทางร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งชุมชนบ้านปางจำปียังพบปัญหาการถ่ายทอดความสำนึกกริษชุมชนอยู่ เนื่องจากการกระจายไปรับการศึกษาของเยาวชนในชุมชนแต่ก็ไม่ได้ละทิ้งปัญหานี้ยังคงดำเนินการในการในวิถีทางใหม่อยู่เสมอเพื่อดึงเยาวชนกลับมาดำรงชุมชนต่อไป อันจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

สุปราณี จันทร์สง³⁸ วิจารณ์การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมที่สร้างชุมชนเข้มแข็ง และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยการวิจัยแบบผสมผสานวิธีประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน จากผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาลเมือง) ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล และเทศบาลเมือง ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระบุรี โดยสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการ โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 34 คน จากกลุ่มเป้าหมาย 7 กลุ่มคือ (1) ผู้นำสภาพัฒนธรรม

³⁷ สาวิณี รอดสิน. “ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบล ห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

³⁸ สุปราณี จันทร์สง. “การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง”. ปริญญา รัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2558.

จังหวัด จำนวน 2 คน (2) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 4 คน (3) พระผู้อาวุโส จำนวน 8 รูป (4) หมอพื้นบ้าน จำนวน 4 คน (5) อาสาสมัคร จำนวน 8 คน (6) กำนันดีเด่น จำนวน 4 คน และ (7) ผู้ใหญ่บ้านดีเด่น จำนวน 4 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีอุปมานิเคราะห์ และการตีความ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งพบผู้นำทางสังคมมีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินการพัฒนาทุนทางสังคมผ่านกิจกรรมสาธารณะและกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเอง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบในชุมชนของตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 1.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับการพัฒนาทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ภูมิคุ้มกันชุมชนมีระดับมากที่สุด รองลงมาการรวมตัวของคนในชุมชน และสุดท้ายระบบการเรียนรู้ของชุมชนตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมที่สร้างชุมชนเข้มแข็งมี 4 ด้านคือ (1) ปัจจัยทุนทางสังคมในความรู้มี 3 ตัวแปร ได้แก่ ความรู้และภูมิปัญญา สมรรถนะของคนและผู้นำ และการวางแผนกระบวนการทำงานร่วมกัน โดยอธิบายความผันแปรของการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งได้ร้อยละ 56.20 ($R^2 = 0.562$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (2) ปัจจัยทุนทางสังคมในความรู้มี 3 ตัวแปร ได้แก่ เครือข่ายทางสังคม ความไว้วางใจ และการเป็นพวกเดียวกัน และความรักพวกพ้อง โดยอธิบายความผันแปรของการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ได้ร้อยละ 57.70 ($R^2 = 0.577$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (3) ปัจจัยทุนทางสังคมในความรู้มี 5 ตัวแปร ได้แก่ บรรทัดฐานทางสังคม สถาบันทางสังคม ความเห็นอกเห็นใจ เอื้ออาทรช่วยเหลือกัน วัฒนธรรมและประเพณี และศีลธรรมจริยธรรม โดยอธิบายความผันแปรของการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งได้ร้อยละ 68.80 ($R^2 = 0.688$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ (4) ปัจจัยทุนทางสังคมในความรู้มี 4 ตัวแปร ได้แก่ นโยบายส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ของชุมชน และการสนับสนุนของหน่วยงานภายนอก โดยอธิบายความผันแปรของการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อชุมชนเข้มแข็งได้ร้อยละ 67.20 ($R^2 = 0.672$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 3) แนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง สรุปลงจากข้อค้นพบประกอบด้วยปัจจัย 6 ประการที่สำคัญคือ (1) การดำเนินงานต้องเป็นไปในลักษณะแบบองค์รวมโดยมีเป้าหมายหลักคือ การเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ (2) การดำเนินงานมีลักษณะการสร้างเครือข่ายต้องสร้างและพัฒนาเครือข่ายของสมาชิกให้เกิดขึ้นภายในชุมชน (3) ทุกกระบวนการสร้างการเรียนรู้ในการดำเนินการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน (4) กระบวนการสร้างการเรียนรู้ควรมีการศึกษาดูงานชุมชนที่เป็นต้นแบบและมีการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็ง (5) การพัฒนาชุมชนควรมีคณะกรรมการบริหารหรือผู้นำชุมชนจากหน่วยงานภายนอกที่มีส่วนช่วยตั้งแต่ก่อตั้ง และการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

จรรยา พุคยาภรณ์³⁹ วิจัยการพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อ 45 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและค้นหาความต้องการของชุมชนในความเหลื่อมล้ำทางสังคม 6 ประเด็น ประกอบด้วย

- 1.1 การเข้าถึงระบบการศึกษาและการพัฒนาเยาวชน
- 1.2 การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชน
- 1.3 การแก้ไขปัญหาความยากจนและความเข้มแข็งแก่ชุมชน
- 1.4 การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม โดยอำนาจรัฐ
- 1.5 การเข้าถึงทรัพยากรของรัฐ
- 1.6 ความเหลื่อมล้ำในการแสดงความคิดเห็น

2. เพื่อพัฒนาวิธีการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนโดยผ่านโครงการเงินทุนต้นกล้า

3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการแก้ปัญหาของชุมชน กลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนชุมชนโรงซ้อ 45 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณแล้วนำมาเรียบเรียงเป็นกรณีศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ เทคนิคบันไดคุณภาพชีวิต ผลการวิจัยพบว่า

3.1 การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนถือเป็นความต้องการจำเป็นของชุมชนในเรื่องอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจในการป้องกัน และระงับอัคคีภัย

3.2 การจัดโครงการโรงซ้อร่วมใจด้านอัคคีภัยโดยใช้เงินทุนต้นกล้าสามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการจำเป็นของชุมชน

3.3 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการแก้ปัญหาของชุมชนคือ การรวมกลุ่มของสมาชิกชุมชนโรงซ้อ 45 ในรูปแบบของกลุ่มช่วยเหลือตนเอง ตัวแบบดังกล่าวสามารถเป็นแนวการปฏิบัติที่ดีเลิศในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอื่นได้

พุทฒิพงษ์ ฤชาชัย⁴⁰ ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตชุมชนภายใต้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนกิจกรรมภายใต้การบริหารงาน โครงสร้างความสัมพันธ์ของกิจกรรมภายใต้การบริหารงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนภายใต้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากเทศบาลตำบลในภาคเหนือตอนบน 78 แห่ง เป็นหน่วยวิเคราะห์ ผู้ให้ข้อมูลจากเทศบาลตำบล 12 คน รวมทั้งหมด 936 คน รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบตรวจรายการและปลายเปิด วิเคราะห์

³⁹ จรรยา พุคยาภรณ์. “การพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อ 45 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ”. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2011.

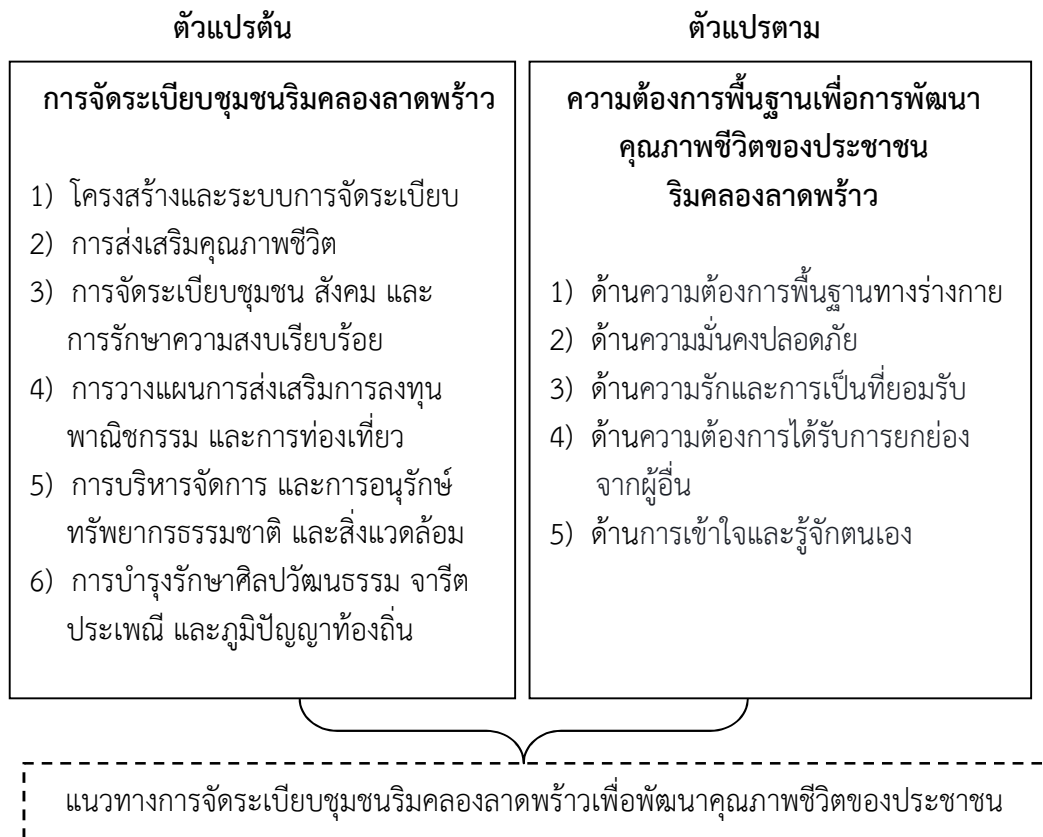
⁴⁰ พุทฒิพงษ์ ฤชาชัย. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตชุมชนภายใต้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย”. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา, มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, 2558.

ข้อมูลเชิงปริมาณด้วย สถิติพรรณนา วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

- 1) คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนภาพรวมอยู่ในระดับสูง
- 2) ผลการปฏิบัติกิจกรรมภายใต้การบริหารงานของเทศบาลตำบลภาพรวมอยู่ในระดับมาก
- 3) กิจกรรมภายใต้การบริหารงานของเทศบาลตำบลมีความสัมพันธ์กันเกือบทุกกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ
- 4) กิจกรรมด้านการดูแลสุขภาพและกิจกรรมด้านการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นปัจจัยที่สามารถร่วมกันพยากรณ์คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 48.8 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานการพยากรณ์เท่ากับ .101

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 2-2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์และปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว และเพื่อจัดทำแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน โดยการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ซึ่งดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตามลำดับชั้น ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
4. คุณภาพของเครื่องมือวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการใช้สถิติ

ประชากรและพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดประชากร และพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาจากแหล่งข้อมูล (ผู้ให้ข้อมูล)
ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย
  - 1.1 ผู้บริหารชุมชน
  - 1.2 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน หรือ นักพัฒนาชุมชน
  - 1.3 ครู หรือ บุคลากรทางการศึกษาในชุมชน
  - 1.4 นักจัดการสังคม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population And Samples)

- 2.1 ประชากร (Population) คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว จาก 74 ชุมชน จำนวน 11,004 ครัวเรือน รวมประชากร 64,869 คน

- 2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Samples) คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว จาก 74 ชุมชน จำนวน 11,004 ครัวเรือน รวมประชากร 64,869 คน โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางสัดส่วนของ Krejcie and Morgan⁴⁰ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน ดังนี้

---

⁴⁰ อ่างแก้ว, น. 4

$$\text{สูตร } n = \frac{X^2 Np(1-p)}{e^2 (N-1) + X^2 p(1-p)}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากร
 e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้
 X^2 = ค่าไคสแควร์ df เท่ากับ 1 และระดับความเชื่อมั่น 95% ($X^2 = 3.841$)
 p = สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร ($p = 0.5$)

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยการดำเนินวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วย
  - 1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วิชาการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
  - 1.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) จากการศึกษารายงานทาง วิชาการ การประชุมสัมมนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การศึกษาข้อมูลจากตัวอย่าง ประกอบด้วย
  - 2.1 แหล่งข้อมูลบุคคล (ผู้ให้สัมภาษณ์)
  - 2.2 กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชน ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อการสัมภาษณ์ผู้ เกี่ยวข้องผู้บริหารชุมชน พระสงฆ์ ครู หรือ บุคลากรทางการศึกษาในชุมชน นักจัดการสังคม หรือ นักพัฒนาชุมชน เพื่อศึกษาแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว
2. แบบสอบถามความต้องการพื้นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนจากการจัดระเบียบ ชุมชนริมคลองลาดพร้าว ในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพและจิตภาพที่เกี่ยวข้องกับ
  - 2.1 ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย
  - 2.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย
  - 2.3 ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับ
  - 2.4 ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น
  - 2.5 ความต้องการการเข้าใจและรู้จักตนเอง

คุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยจากการศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structure Interview)

1.1 ศึกษาข้อมูลเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายรัฐกับการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม พระราชบัญญัติการจัดระเบียบสังคม กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และความต้องการจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์

1.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบการสัมภาษณ์ที่กำหนดประเด็นด้านการจัดระเบียบสังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.3 เสนอแบบสัมภาษณ์เสนอที่อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาการ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย วิศวกรโยธา การศึกษาตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิตและ พัฒนศึกษาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้านโครงสร้างและภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ที่ระดับ 0.50 ดังสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องที่ค่าระหว่าง +1 ถึง -1

R คือ คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

กำหนดคะแนนของผู้เชี่ยวชาญเป็น +1 หรือ 0 หรือ -1 ดังนี้

+1 = สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อความตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้

0 = ไม่แน่ใจว่าข้อความตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้

1 = ไม่สอดคล้องหรือแน่ใจว่าข้อความไม่ตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้

ผลการวิเคราะห์พบค่าดัชนีความสอดคล้องที่ระดับ 0.50 - 1.00

2. แบบสอบถามความต้องการพื้นฐาน (Basic Human Needs)

2.1 ศึกษาข้อมูลเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นข้อความเกี่ยวกับสถานภาพพื้นฐานส่วนบุคคล และความต้องการพื้นฐาน

2.2 สร้างแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานให้มีความครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสถานภาพพื้นฐานส่วนบุคคลและความต้องการพื้นฐานในชีวิตประจำวัน โดยลักษณะแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert)⁴¹

⁴¹ บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.

5	หมายถึง	ความต้องการมากที่สุด
4	หมายถึง	ความต้องการมาก
3	หมายถึง	ความต้องการปานกลาง
2	หมายถึง	ความต้องการน้อย
1	หมายถึง	ความต้องการน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้

4.51 - 5.00	หมายถึง	ความต้องการมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	ความต้องการมาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	ความต้องการปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ความต้องการน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	ความต้องการน้อยที่สุด

2.3 นำแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้ในการสอบถาม โดยดำเนินการตามคำแนะนำ ดังนี้

- 2.3.1 แก้ไขปรับปรุงคำถามให้มีความเหมาะสม
- 2.3.2 ปรับคำถามให้สอดคล้องกับความต้องการ
- 2.3.3 ปรับคำถามให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการ

2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่าง 2 ชุมชนๆ ละ 16 คน รวม 32 คน เพื่อวัดค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราค (Cronbach's Alpha Coefficient) ก่อนนำไปใช้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีอุปมานวิเคราะห์ (Content Analysis) และการสรุปความหมาย
2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้
  - 2.1 การวิเคราะห์สถานภาพพื้นฐานส่วนบุคคล โดยค่าร้อยละ (p)
  - 2.2 การวิเคราะห์ค่าสถิติเพื่อตอบคำถามการวิจัยด้านความต้องการพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (p) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์และปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว และเพื่อจัดทำแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผล โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการณ์และปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ตอนที่ 3 แนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

ตอนที่ 1 สภาพการณ์และปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ผู้วิจัยวิเคราะห์สภาพชุมชนริมคลองลาดพร้าว โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลาดพร้าวเดิมมีฐานะเป็นตำบลลาดพร้าวขึ้นอยู่กับอำเภอบางกะปิ จังหวัดพระนคร ต่อมาได้มีการยุบรวมจังหวัดธนบุรีและจังหวัดพระนคร เปลี่ยนเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรีและกรุงเทพมหานคร โดยได้เปลี่ยนการเรียกเขตการปกครองใหม่ด้วย ตำบลลาดพร้าวจึงได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นแขวงลาดพร้าว และอยู่ในเขตการปกครองของสำนักงานเขตบางกะปิ ต่อมาในวันที่ 4 กันยายน พ.ศ.2532 จึงได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตบางกะปิ และตั้งเขตลาดพร้าวและเขตบึงกุ่มจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2540 กระทรวงมหาดไทยได้เปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตลาดพร้าวใหม่ โดยแบ่งพื้นที่แขวงจรเข้บัวเฉพาะส่วนที่อยู่ปากเหนือคลองโคกครามและคลองตาแร่ไปเป็นพื้นที่ของเขตบางเขน และแบ่งพื้นที่บางส่วนของแขวงลาดพร้าวไปจัดตั้งเป็นเขตวังทองหลางตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร ที่ต้องการจัดขนาดพื้นที่ และจำนวนประชากรของแต่ละเขตให้มีความเหมาะสมใกล้เคียงกันเพื่อประโยชน์แก่การปกครอง และในวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2545 กระทรวงมหาดไทยได้อนพื้นที่บางส่วนของเขตวังทองหลางมาเป็นส่วนหนึ่งของแขวงลาดพร้าว

ทั้งนี้ในแขวงลาดพร้าวที่มีความยาวทั้งหมดประมาณ 22 กิโลเมตร สันนิษฐานว่าเป็นคลองที่ขุดในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเชื่อมระหว่างคลองสองสายใต้ (ปัจจุบันอยู่ในเขตสายไหม เป็นคลองสายหนึ่งที่เชื่อมกับคลองรังสิต) กับคลองแสนแสบ โดยชาวบ้านจะเรียกชื่อคลองตามถิ่นฐานที่ตั้งอยู่ เช่น หากอยู่ใกล้วัดลาดพร้าวจะเรียกว่า “คลองลาดพร้าว” หรือใกล้วังหินจะเรียกว่า “คลองวังหิน” และอยู่ใกล้วัดบางบัวจะเรียกว่า “คลองบางบัว” ฯลฯ ที่ผ่านมากองสายนี้อยู่ในสภาพที่น้ำเน่าเสีย มีสีดำสนิททำให้การสัญจรในคลองลาดพร้าวไม่อาจเป็นไปได้ ทั้งนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดมานานมากกว่า 50 ปี จากการที่ชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานครขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประชาชนจากชนบทจึงอพยพเข้ามาแสวงหาโอกาสเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น บางส่วนได้เข้า

มาตั้งหลักปักฐานในที่ดินของรัฐโดยเจตนาและไม่เจตนา โดยเฉพาะตามริมแม่น้ำลำคลองต่างๆ โดยได้รับการสนับสนุน/ไม่คัดค้านจากเจ้าหน้าที่รัฐและนักการเมืองในทางมิชอบ มีการให้สิทธิต่างๆ ที่ไม่อยู่ในกรอบระเบียบหลักเกณฑ์ของทางราชการ เช่น บ้านเลขที่(ชั่วคราว) ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ทำให้ยืงนานวันประชาชนที่บุกรุกเหล่านั้นมีความรู้สึกหรือคิดว่าสิ่งเหล่านี้ตนได้ดำเนินการอย่างถูกต้อง มีส่วนราชการ/เจ้าหน้าที่รองรับเนื่องจากส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร มิได้คัดค้านหรือดำเนินการใดๆ ในทางกลับกันกลับอำนวยความสะดวกในหลายๆด้าน จึงทำให้เกิดการสร้างชุมชนมากขึ้นเรื่อยๆตลอดแนวคลองและรูกล้าลงไปให้ได้พื้นที่ที่มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำให้สภาพคลองต่างๆ ที่จะใช้เป็นที่ระบายน้ำและสัญจรตามจุดมุ่งหมายเดิมกลับกลายเป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำและเป็นสิ่งกีดขวางของสิ่งต่างๆ ทั้งการเดินเรือและขยะต่างๆ ไม่สามารถเข้าไปขุดลอกหรือทำความสะอาดได้ กรุงเทพมหานครจึงได้จัดทำแผนการพัฒนาคลองลาดพร้าวของกรุงเทพมหานครทั้งโครงการพัฒนาระบบขนส่งทางน้ำ และโครงการสร้างเขื่อนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการระบายน้ำซึ่งส่งผลกระทบต่อชาวบ้านริมคลองลาดพร้าวจำนวนมาก การแก้ไขปัญหาของภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้านหรือชุมชน โดยการออกแบบการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นเสมือนหัวใจและจิตวิญญาณจะต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของคนด้านความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยการปรับปรุงแบบอาคารริมคลองที่ละส่วน การปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยการปลูกต้นไม้เพื่อความสวยงาม การร่วมกันดูแลริมคลองโดยการปลูกหญ้าแฝก และการบำบัดน้ำเสียโดยน้ำหมักอินทรีย์ (Effective Microorganism : EM) ทำให้น้ำมีสีเขียวและคุณภาพน้ำดีขึ้น ซึ่งการดำเนินการจะการเชื่อมกันทั้งลำคลองโดยการช่วยกันระหว่างชาวบ้านในชุมชน ผู้ประกอบการ รวมทั้งสำนักงานเขตของกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เสนอผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา 5 ท่าน โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์กับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ที่ระดับ 0.80 รายละเอียดดังตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

ข้อ	สถานภาพพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (n=10)	ร้อยละ
1.	เพศ		
	ชาย	3	60.00
	หญิง	2	40.00
2.	วุฒิการศึกษา		
	ปริญญาเอก	4	80.00
	ปริญญาโท	1	20.00
3.	สาขาวิชาการศึกษา		
	การศึกษาตลอดชีวิต	1	20.00
	การเรียนรู้ตลอดชีวิต	1	20.00
	พัฒนศึกษา	2	40.00
	วิศวกรรมโยธา	1	20.00
4.	ตำแหน่ง		
	อาจารย์ประจำ / พิเศษ	3	60.00
	นักวิชาการอิสระ	1	20.00
	วิศวกรรมโยธา	1	20.00
5.	ประสบการณ์การทำงาน		
	15 - 20 ปี	2	40.00
	21 - 25 ปี	2	40.00
	26 - 30 ปี	1	20.00
	มากกว่า 30 ปี	-	-

2. การศึกษาข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน จำนวน 8 คน เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2560 ระหว่างเวลา 09.30-15.30 น. พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ประกอบด้วย การวางแผนการบริหาร และการจัดการ ดังนี้

2.1 โครงสร้างและระบบการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรพัฒนาอย่างมีแบบแผนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่มีความมั่นคง สภาพแวดล้อมและสาธารณูปโภค ตลอดจนอาชีพ โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังนี้

“การพัฒนาที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคง มีสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งในด้าน
สาธารณูปโภคด้านอาชีพของชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1

“ในการทำงานหรือการดำเนินโครงการควรทำอย่างมีแบบแผน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2

“ควรดำเนินการอย่างมีระบบ และหน่วยงานควรคุยให้จบมาทำความเข้าใจ
กับประชาชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3

“ดำเนินการแบบมีระเบียบ”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4

“การพัฒนาที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคง มีสภาพแวดล้อมดีขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5

“การพัฒนาที่อยู่อาศัยให้มั่นคง มีสภาพแวดล้อมดีขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6

“การดำเนินการแบบมีระเบียบ แบบแผน และมั่นคง”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7

“คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านอาชีพของชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8

2.2 กระบวนการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ควรมีลักษณะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ เช่น การเปิดเวทีเพื่อการรับรู้ข่าวสาร
โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังนี้

“ทางชุมชนต้องรับทราบและมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ เช่น การเปิดเวทีทำ
ความเข้าใจเพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1

“คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2

“ประชาชนมีส่วนร่วมในดารพัฒนา”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3

“มีการพูดคุย และการมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4

“การมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ เช่น การร่วมเวทีความเข้าใจ”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5

“ควรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6

“ต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7

“ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8

2.3 การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวที่มีผลต่อความสุขและความสงบเรียบร้อยที่เป็นคุณภาพชีวิตของประชาชนควรมีการจัดกิจกรรมที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากความสะอาด สบาย ความสงบสุข ตลอดจนการพัฒนาอาชีพ และกลุ่มอาชีพในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังนี้

“เพราะจะมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอาชีพ วิสาหกิจชุมชน มีพื้นที่สีเขียว และมีลานกิจกรรมต่างๆ ช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนริมคลอง”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1

“มีเพราะสะอาด สบาย และความสงบสุขภายในชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2

“เมื่อมีความสะอาด สะดวก สบาย ความสุข ความสงบจะตามมา”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3

“สะอาด สะดวก สบาย”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4

“เพราะจะมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านเศรษฐกิจชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5

“การพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6

“ความสะอาด สบาย และสะอาด”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7

“เพราะมีการพัฒนาด้านกิจกรรมต่างๆ การส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดี”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8

2.4 การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการวางแผนที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยวควรมีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกีฬา การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมการสัญจรทางเรือ โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังนี้

พัฒนาหลังจากนี้

1. ทางด้านการพัฒนาทางด้านการสัญจร เช่น รถไฟฟ้า ท่าเรือ ที่จะมีการ

2. ทางด้านพื้นที่เศรษฐกิจชุมชน เช่น ส่งเสริมด้านอาชีพ

3. ทางด้านแหล่งท่องเที่ยวทางด้านการศึกษา เช่น การศึกษาพื้นที่ต้นแบบชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1

“การขนส่งทางเรือ มีการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกีฬา”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2

“ การวางแผนเรื่องการคมนาคมทางเรือ มีการจัดสรรพื้นที่เตรียมท่าตลาดชุมชน และมีแผนการที่จะพัฒนาเป็นโมเดลส่งเสริมการท่องเที่ยว”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3

“การเดินทางเรือ และการคมนาคมทางน้ำ”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4

“การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5

“มีการวางแผน และการบริหารภายใต้สหกรณ์”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6

“วางแผนเรื่องการคมนาคมทางเรือ และการเดินทางสัญจรทางน้ำ”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7

“การสัญจรทางเรือ ส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจของชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8

2.5 การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรมีความเป็นรูปธรรมในลักษณะที่มีการวางแผน การบริหาร และการจัดการสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับของกฎหมาย โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังนี้

“1. การจัดพื้นที่สีเขียวให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับ เช่น การทำ cop (มาตรการจัดการพื้นที่สีเขียว) เพื่อให้ชุมชนมีพื้นที่สีเขียวให้เป็นพื้นที่สาธารณะ

2. ในการสร้างเขื่อนทำให้มีน้ำที่ใสขึ้น เพราะมีการขุดลอกคลองเพราะเป็นแผนการของ กทม. ทำให้ทรัพยากรน้ำดีขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1

“มีความเป็นรูปธรรม”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2

“ไม่ทราบ”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3

“มีการวางแผน และการบริหารภายใต้สหกรณ์”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4

“ทรัพยากรน้ำดีขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5

“ทรัพยากรน้ำดีขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6

“การวางแผนการบริหารโดยภายใต้สหกรณ์”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7

“ไม่แน่ใจ”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8

2.6 การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการส่งเสริม การเสริมสร้าง และการบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นควรส่งเสริมความเป็นชุมชนให้ เป็นชุมชนที่เข้มแข็งมั่นคง การสร้างเสริมอาชีพในท้องถิ่น การส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังนี้

“เพราะมีการส่งเสริมด้านกายภาพ เช่น การออกแบบพื้นที่ลานกิจกรรม ศิลปวัฒนธรรมคือ ชุมชนศาลเจ้าพ่อจะมีการแสดงจ๊ว ทางด้านอาชีพ เช่น มีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น วิสาหกิจหรือสินค้า OTOP ”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1

“ทำให้คนในชุมชนมีความร่วมมือกันเพื่อการพัฒนาคุณภาพความเป็นอยู่ที่ดี ในอนาคตอาจจะต้องมีการส่งเสริมทางด้านภูมิปัญญา”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2

“ส่งเสริมความเป็นชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือกัน เพื่อการพัฒนาและในอนาคตชุมชนจะต้องส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3

“ส่งเสริมความเป็นชุมชน ความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4

“เพราะมีการส่งเสริมด้านอาชีพ การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5

“เพราะมีการส่งเสริมด้านอาชีพ การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6

“ส่งเสริมความเป็นชุมชน และความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7

“ส่งเสริมทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและคนในชุมชน จารีตประเพณีของตนในท้องถิ่น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8

จากการสัมภาษณ์พบว่า ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ดังนี้

2.7 ปัจจัยความสำเร็จของการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนจะต้องประกอบด้วย ประชาชนในชุมชน นโยบายของรัฐ แผนและรูปแบบการทำงาน ตลอดจนความพร้อมในการดำเนินโครงการ โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังนี้

1. นโยบายของรัฐต้องชัดเจนว่าจะให้ทำอะไร

2. ในด้านของคนคือ จะต้องมีความร่วมมือในการดำเนินโครงการไปด้วยกัน

3. ความพร้อมและการดำเนินงานคือ จะต้องมีความพร้อมและมีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1

“คนในชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2

“ประชาชน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3
“การมีส่วนร่วมของประชาชน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4
“ความร่วมมือของคนในชุมชน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5
“นโยบายของรัฐต้องมีความชัดเจน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6
“การมีส่วนร่วมของประชาชน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7
“สร้างความเข้าใจ”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8

2.8 แนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จะต้องเริ่มจากการสร้างความเข้าใจ และการให้ข้อมูลเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังนี้

“ความพร้อมของชุมชน และความพร้อมของหน่วยงานที่จะต้องมีการพัฒนา และดำเนินงานไปพร้อมๆ กัน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1
“สร้างความเข้าใจ และการให้ข้อมูลที่แน่นอน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2
“สร้างความเข้าใจ และเข้าถึงประชาชน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3
“สร้างความเข้าใจ และเข้าถึงประชาชน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4
“ต้องมีการพัฒนาไปพร้อมกัน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5
“ต้องมีการพัฒนาไปพร้อมกัน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6
“สร้างความเข้าใจและเข้าถึงประชาชน”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7
“สร้างความเข้าใจ”	ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 8

3. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

3.1 แบบสอบถามความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมีความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบราค (Cronbach's Alpha Coefficient) ที่ระดับ .085

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ปรากฏผลดังตารางที่ 4-2

ตารางที่ 4-2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการขั้นพื้นฐาน

ลำดับที่	ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (N = 382)	ร้อยละ
1.	เพศ		
	ชาย	149	39.00
	หญิง	233	61.00
2.	อายุ		
	ต่ำกว่า 20 ปี	14	3.70
	20 - 30 ปี	62	16.20
	31 - 40 ปี	62	16.20
	41 - 50 ปี	101	26.40
	51 - 60 ปี	80	20.90
	61 - 70 ปี	53	13.90
มากกว่า 71 ปี	10	2.60	
3.	อาชีพ		
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	104	27.20
	รับจ้าง/พนักงานบริษัท/ห้างร้าน	150	39.30
	ค้าขาย/กิจการส่วนตัว	83	21.70
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	29	7.60
	อื่นๆ (ระบุ)	16	4.20
4.	ระยะเวลาการพักอาศัย ณ ชุมชนริมคลองลาดพร้าว		
	≤ 10 ปี	74	19.40
	11 - 20 ปี	69	18.10
	21 - 30 ปี	68	17.80
	31 - 40 ปี	47	12.30
	41 - 50 ปี	60	13.10
	51 - 60 ปี	44	11.50

ตารางที่ 4-2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการขั้นพื้นฐาน (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (N = 382)	ร้อยละ
	61 - 70 ปี	23	6.00
	≥ 71 ปี	7	1.80
5.	สถานะของท่านต่อบ้านที่พักอาศัย เจ้าของบ้าน บ้านเช่า อาศัยอยู่กับญาติ	219 44 119	57.30 11.50 31.20
6.	ความรู้สึกที่มีต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต		
	ชอบมาก	135	36.30
	ค่อนข้างชอบ	162	42.40
	ชอบน้อย	43	11.30
	เฉยๆ อย่างไม่รู้ใจ	42	11.00
7.	ความเชื่อมั่นต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนของผู้ตอบ แบบสอบถาม	61	16.00
	ไม่ค่อยเชื่อมั่น	196	51.30
	ค่อนข้างเชื่อมั่น	101	26.40
	เชื่อมั่นมาก	24	6.30
	เชื่อมั่นมากที่สุด		

จากตารางที่ 4-2 การศึกษาความต้องการขั้นพื้นฐานประชาชนริมคลองลาดพร้าว พบว่าเป็นเพศหญิงจำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 61.00 เพศชายจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 โดยอายุระหว่าง 41-50 ปีมากที่สุด จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 รองลงมาคือ อายุ 51-60 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.90 ซึ่งส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท/ห้างร้าน จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 39.30และไม่ได้ประกอบอาชีพจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20 ระยะเวลาการพักอาศัย ณ ชุมชนริมคลองลาดพร้าวจำนวน ≤ 10 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 19.40 รองลงมาคือ 11-20 ปี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 18.10 สถานะต่อบ้านที่พักอาศัยคือ เจ้าของบ้าน จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 57.30 รองลงมาคือ อาศัยอยู่กับญาติจำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 31.20 ความรู้สึกที่มีต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มากที่สุดคือ ค่อนข้างชอบจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 42.40 รองลงมาคือ ชอบมากจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 36.30 และความเชื่อมั่นต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่มากที่สุดคือ ค่อนข้างเชื่อมั่น 196 คน คิดเป็นร้อยละ 51.30 รองลงมาคือ เชื่อมั่นมาก จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40

ตารางที่ 4-3 ความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย

ข้อ	ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย	$\bar{x}$	S.D.
1.	ต้องการบ้านที่มีสภาพคงถาวรและมีพื้นที่ใช้สอยกว้างพอสำหรับสมาชิกในครอบครัว	4.57	.713
2.	ต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องอุปโภคภายในครัวเรือนที่เหมาะสมทั้งคุณภาพและราคา	4.47	.712
3.	ต้องการได้รับความสะดวกสบายจากบริการภาครัฐ อาทิ น้ำประปา ไฟฟ้า และการจัดการขยะมูลฝอย	4.59	.611
4.	ต้องการบริการสาธารณสุข และการบริการสุขภาพที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย	4.57	.651
5.	ต้องการการพักผ่อนอย่างเพียงพอทั้งในที่พักอาศัย และ/หรือ บริเวณใกล้เคียง เพื่อผ่อนคลายความเครียด	4.54	.658
	รวม	4.55	.542

จากตารางที่ 4-3 การศึกษาความต้องการของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านความต้องการพื้นฐานพบว่า ความต้องการได้รับความสะดวกสบายจากบริการภาครัฐ อาทิ น้ำประปา ไฟฟ้า และการจัดการขยะมูลฝอยที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.59, S.D. = .611) รองลงมาคือ ต้องการบ้านที่มีสภาพคงถาวรและมีพื้นที่ใช้สอยกว้างพอสำหรับสมาชิกในครอบครัว ($\bar{x}$ = 4.57, S.D. = .713) เท่ากับต้องการบริการสาธารณสุขและการบริการสุขภาพที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ($\bar{x}$ = 4.57, S.D. = .651)

ตารางที่ 4-4 ความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านความมั่นคงปลอดภัย

ข้อ	ความมั่นคงปลอดภัย	$\bar{x}$	S.D.
6.	ต้องการมีฐานทางการเงินที่มั่นคงเพียงพอต่อการดำเนินชีวิต	4.58	.650
7.	ต้องการความเป็นอยู่ที่ปลอดภัยทั้งต่อชีวิต และทรัพย์สิน	4.61	.600
8.	ต้องการให้ชุมชนน่าอยู่ปลอดภัยจากภัยคุกคามและอาชญากรรมต่างๆ อาทิ การลักขโมย ยาเสพติด และสิ่งก่อความรำคาญ	4.68	.577
9.	ต้องการมีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัว	4.71	.530
10.	ต้องการการดูแลเอาใจใส่จากผู้นำชุมชน และท้องถิ่นอย่างแท้จริง	4.49	.667
	รวม	4.61	.487

จากตารางที่ 4-4 การศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านความมั่นคงปลอดภัย พบว่า ต้องการมีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัวที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.71, S.D. = .530) รองลงมาคือ ต้องการให้ชุมชนน่าอยู่ปลอดภัยจากภัยคุกคามและอาชญากรรมต่างๆ อาทิ การลักขโมย ยาเสพติด และสิ่งก่อความรำคาญ ($\bar{x}$ = 4.68, S.D. = .577)

ตารางที่ 4-5 ความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านความรักและการเป็นที่ยอมรับ

ข้อ	ความรักและการเป็นที่ยอมรับ	$\bar{x}$	S.D.
11.	ต้องการความอบอุ่นจากครอบครัวอย่างแท้จริง	4.64	.579
12.	ต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อครอบครัว บุคคลในชุมชน และบุคคลทั่วไป	4.50	.651
13.	ต้องการเวลาและโอกาสพิเศษสำหรับครอบครัว และเครือญาติที่จะได้พบปะสังสรรค์กัน	4.30	.732
14.	ต้องการให้สมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความผูกพัน มีน้ำใจ และเสียสละต่อกัน	4.46	.700
15.	ต้องการมอบและรับอภัยภัยไมตรีที่ดีจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงตามวิถีวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมไทยดั้งเดิม	4.36	.746
	รวม	4.45	.530

จากตารางที่ 4-5 การศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านความรักและการเป็นที่ยอมรับ พบว่า ต้องการความอบอุ่นจากครอบครัวอย่างแท้จริงที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.64, S.D. = .579) รองลงมาคือ ต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อครอบครัว บุคคลในชุมชน และบุคคลทั่วไป ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = .651)

ตารางที่ 4-6 ความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าวด้านการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น

ข้อ	การได้รับการยกย่องจากผู้อื่น	$\bar{x}$	S.D.
16.	ต้องการความรู้สึกเป็นมิตรที่ดีทั้งต่อหน้า และลับหลังจากสังคม	4.28	.781
17.	ต้องการการชื่นชมยินดีในผลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน	4.23	.811
18.	ต้องการความสุขและสนุกกับงานหรือกิจกรรมที่สร้างสรรค์	4.18	.850
19.	ต้องการเป็นบุคคลหนึ่งที่มีคุณค่าและได้รับการยอมรับในการอยู่ร่วมในชุมชน	4.21	.811
20.	ความพร้อมเสมอที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	4.25	.793
	รวม	4.22	.705

จากตารางที่ 4-6 การศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น พบว่า ต้องการความรู้สึกเป็นมิตรที่ดีทั้งต่อหน้า และลับหลังจากสังคมที่ระดับมาก ($\bar{x}=4.28$, S.D. =.793) รองลงมาคือ ความพร้อมเสมอที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมที่ระดับมาก ($\bar{x}=4.25$, S.D. =.781)

ตารางที่ 4-7 ความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านการเข้าใจและรู้จักตนเอง

ข้อ	การเข้าใจและรู้จักตนเอง	$\bar{x}$	S.D.
21.	ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	4.32	.788
22.	ต้องการให้ชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	4.14	.984
23.	การจัดระเบียบริมคลองลาดพร้าวเป็นกระบวนการที่เกิดจากความคิดร่วมกัน ร่วมกันทำ และร่วมกันแสดงผลจากบุคคลในชุมชน และภาคส่วนในสังคม	4.21	.906
24.	การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจะบรรลุเป้าหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จะต้องเป็นผลจากการมีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาาร่วมกัน	4.23	.864
25.	สมาชิกทุกครัวเรือนในชุมชนมีความรู้ เป้าหมายการจัดระเบียบจะสามารถตอบสนองความต้องการชีวิต และสังคมได้อย่างแท้จริง	4.26	.881
	รวม	4.23	.758

จากตารางที่ 4-7 การศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ด้านการเข้าใจและรู้จักตนเองพบว่า ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ระดับมาก ($\bar{x}= 4.32$, S.D. =.788) รองลงมาคือ สมาชิกทุกครัวเรือนในชุมชนมีความรู้ เป้าหมายการจัดระเบียบจะสามารถตอบสนองความต้องการชีวิต และสังคมได้อย่างแท้จริง ($\bar{x}=4.26$, S.D. =.881)

ตอนที่ 3 แนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

จากการศึกษาแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ควรมีการบริหารจัดการ ดังนี้

1. โครงสร้างและระบบการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรมีแบบแผนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่มีความมั่นคง สภาพแวดล้อม และสาธารณสุขภาคตลอดจนการพัฒนาอาชีพของประชาชนในชุมชน

2. กระบวนการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรมีลักษณะส่งเสริม และพัฒนาทั้งสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ

3. การดำเนินกิจกรรมการจัดระเบียบชุมชนทุกกระบวนการควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่

3.1 การรวมคนในชุมชนขึ้นเป็นองค์กรชุมชน เพื่อเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ของตนเองกับครอบครัว ชุมชนและสังคม เพื่อส่งเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน สมาชิก มีความสนใจและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทำให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น

3.2 การร่วมคิด โดยการระดมสมอง การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การปรับกระบวนการทัศนสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนการวิเคราะห์ปัญหาและโอกาสอย่างรอบด้าน การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดแนวทาง วิธีการ และแผนงานในการแก้ปัญหา

3.3 การร่วมทำ โดยการรวม “พลังการจัดการ” ตามแผนงานที่กำหนด โดยใช้หลักสหกรณ์ การฝึกฝนจากการทดลองปฏิบัติ การปฏิบัติในพื้นที่จริง กิจกรรมจริง และสถานการณ์จริงร่วมกับหลักการ ทฤษฎี เทคโนโลยี และระบบการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งการแบ่งบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบทางภาคีการพัฒนาต่างๆ อย่างเหมาะสม ย่อมทำให้การใช้ทรัพยากรเกิดประสิทธิผล

3.4 การร่วมสรุปบทเรียนจากการประเมินตนเองและประเมินผลงานผ่านกระบวนการกลุ่มและเครือข่ายการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเชื่อมต่อทักษะความรู้ และประสบการณ์ เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่และเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ไปสู่องค์กรชุมชนอื่นๆ

3.5 การร่วมรับผลจากการกระทำในมิติต่างๆ เช่น สมาชิกองค์กรชุมชนได้รับผลทางด้านเศรษฐกิจ การเรียนรู้ศักยภาพของท้องถิ่นซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวควรมีการวางแผนที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ซึ่งอาจกำหนดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในแผนกิจกรรมของกรุงเทพมหานคร

5. การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวควรมีการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะต้องมีการวางแผนการบริหารและการจัดการสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับของกฎหมาย ขณะเดียวกันควรส่งเสริมความเป็นชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งมั่นคง การสร้างเสริมอาชีพในท้องถิ่น การส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามพื้นฐานศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีที่สืบสานต่อเนื่องกันมา

6. การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจะสัมฤทธิ์ผลได้เป็นอย่างดีจะต้องอาศัยการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนและสังคมในการดำเนินนโยบายและแผน การดำเนินการและการประเมินผลที่เป็นรูปธรรมชัดเจนอย่างต่อเนื่อง

อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่สำคัญยิ่งคือ ความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมจากการรับข้อมูลที่เป็นเหตุผลและข้อเท็จจริงอย่างสม่ำเสมอ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) ซึ่งดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์และปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าวและเพื่อจัดทำแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน โดยดำเนินการศึกษาดังนี้

1. การศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคล (ผู้ให้ข้อมูล) ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารชุมชน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน นักจัดการสังคม จำนวน 8 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวจาก 74 ชุมชน จำนวน 11,004 ครัวเรือน รวมประชากร 64,869 คน โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางสัดส่วนของ Krejcie and Morgan⁴² ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบชุมชนและผังเมือง ด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

2. แบบสอบถามความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพและจิตภาพที่เกี่ยวข้องกับความต้องการตามลำดับชั้น ดังนี้

- 2.1 ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย
- 2.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย
- 2.3 ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับ
- 2.4 ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น
- 2.5 ความต้องการการเข้าใจและรู้จักตนเอง

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสาร ตำราวิชาการ และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์โดยแบบกึ่งโครงสร้างและแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานทางกายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

---

⁴² อ่างแก้ว (11) น. 4.

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีอุปมานวิเคราะห์ (Content Analysis) และการตีความ พบว่า โครงสร้างและระบบการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรมีแบบแผนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่มีความมั่นคง สภาพแวดล้อม และสาธารณูปโภค ตลอดจนการพัฒนาอาชีพของประชาชนในชุมชน ขณะเดียวกันกระบวนการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ เช่น การเปิดเวทีเพื่อการรับรู้ข่าวสารของประชาชนอย่างกว้างขวาง อันจะมีผลต่อความสุขและความสงบเรียบร้อยที่เป็นคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งควรจัดให้มีกิจกรรมที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากความสะอาด สบาย ความสงบสุข ตลอดจนการพัฒนาอาชีพ และกลุ่มอาชีพในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนในทำนองเดียวกันการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการวางแผนที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกีฬา การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมการสัญจรทางเรือและการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเป็นรูปธรรมซึ่งจะต้องมีการวางแผนการบริหารและการจัดการสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับของกฎหมาย ขณะเดียวกันควรส่งเสริมความเป็นชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งมั่นคง การสร้างเสริมอาชีพในท้องถิ่น การส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามพื้นฐานศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีที่สืบสานต่อเนื่องกันมา อย่างไรก็ตามการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจะสัมฤทธิ์ผลได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและสังคมในการดำเนินนโยบาย การออกแบบแผนงาน การดำเนินการ วิธีการ และผลลัพธ์ร่วมกัน

นอกจากนี้แนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผ่านมาและการได้รับข้อมูลที่ต้องจนตกผลึกเป็นความรู้ ความเข้าใจ และศักยภาพที่พร้อมต่อการพัฒนาอย่างมั่นคง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ปรากฏผลดังนี้

2.1 ความต้องการพื้นฐานทางร่างกายพบว่า ความต้องการได้รับความสะอาดสบายจากบริการภาครัฐ อาทิ น้ำประปา ไฟฟ้า และการจัดการขยะมูลฝอยที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$, S.D. = .611)

2.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย พบว่า ความต้องการมีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัวที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = .530)

2.3 ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับ พบว่า ความต้องการความอบอุ่นจากครอบครัวอย่างแท้จริงที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = .579)

2.4 ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น พบว่า ความต้องการความรู้สึกเป็นมิตรที่ดีทั้งต่อหน้า และลับหลัง จากสังคมที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = .793)

2.5 ความต้องการการเข้าใจและรู้จักตนเอง พบว่า ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = .788)

การอภิปรายผล

การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มีผลการวิจัยที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการณ์ทั่วไปและปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

จากการศึกษาสันนิษฐานว่าคลองลาดพร้าวเป็นคลองขุดในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่เชื่อมระหว่างคลองสองสายใต้กับคลองรังสิตและคลองแสนแสบ ซึ่งจะเรียกชื่อคลองตามถิ่นฐานที่ตั้งอยู่ เช่น หากอยู่ใกล้วัดลาดพร้าวจะเรียกว่า “คลองลาดพร้าว” หรือใกล้วังหินจะเรียกว่า “คลองวังหิน” และอยู่ใกล้วัดบางบัวจะเรียกว่า “คลองบางบัว” ฯลฯ ที่ผ่านมากลางสายนี้อยู่ในสภาพที่น้ำเน่าเสีย มีสีดำสนิททำให้การสัญจรในคลองลาดพร้าวไม่อาจเป็นไปได้ กรุงเทพมหานครจึงได้จัดทำแผนการพัฒนาคลองลาดพร้าวทั้งโครงการพัฒนาระบบขนส่งทางน้ำและโครงการสร้างเขื่อนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการระบายน้ำซึ่งส่งผลกระทบต่อชาวบ้านริมคลองลาดพร้าวจำนวนมาก การแก้ไขปัญหาของภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับชาวบ้าน หรือ ชุมชน โดยการออกแบบการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นเสมือนหัวใจและจิตวิญญาณจะต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของคนด้านความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยการปรับปรุงแบบอาคารริมคลองที่ละส่วน การปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยการปลูกต้นไม้เพื่อความสวยงาม การร่วมกันดูแลริมคลองโดยการปลูกหญ้าแฝก และการบำบัดน้ำเสียโดยน้ำหมักอินทรีย์ (Effective Microorganism : EM) ทำให้น้ำมีสีเขียวและคุณภาพน้ำดีขึ้น ซึ่งการดำเนินการจะการเชื่อมกันทั้งลำคลองโดยการช่วยกันระหว่างชาวบ้านในชุมชน ผู้ประกอบการ รวมทั้งสำนักงานเขตของกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้การดำเนินการแก้ไขปัญหาของภาครัฐที่กล่าวข้างต้น ต้องอาศัยการบูรณาการของทุกภาคส่วนที่จะต้องร่วมกันปฏิบัติ โดยเริ่มตั้งแต่การประชุมหารือ ศึกษาปัญหา การวางแผน จัดชุดปฏิบัติการร่วมลงพื้นที่ชี้แจง ประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจ บนพื้นฐานของผลประโยชน์ ความร่วมมือ ความเข้าใจของประชาชนที่ได้รับผลกระทบทั้งด้านความเป็นอยู่ สภาพจิตใจ สิทธิประชาชน ที่จะได้อยู่ร่วมกันในอนาคตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ไม่เพียงแต่ชุมชนจะได้รับประโยชน์ มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นจากการพัฒนาปรับปรุงระบบการระบายน้ำด้วยการสร้างเขื่อน ได้มีบ้านพักอาศัยที่มั่นคง ถูกกฎหมายจากการเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงของรัฐ โดยสถาบันพัฒนาชุมชน (พอช.) ประชาชนในกรุงเทพมหานครโดยรวมก็จะได้รับประโยชน์จากการระบายน้ำ ช่วยลดปัญหา อุทกภัย หรือ น้ำท่วมขังตามถนนหนทางต่างๆ นอกจากนี้ยังเกิดเส้นทางสัญจรทางน้ำเช่นเดียวกับ คลองแสนแสบ ช่วยลดปัญหาการเดินทางและการจราจรทางบกได้อีกด้วย

2. การศึกษาความต้องการพื้นฐานที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว ตามหลักแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) พบว่า ความต้องการจำเป็นที่มนุษย์จะขาดเสียมิได้เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของอริสโตเติล (Aristotle) ที่ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมที่มีขนาดเล็กหรือใหญ่เพียงใด ขณะเดียวกันความต้องการที่สูงกว่าระดับพื้นฐานเป็นความต้องการที่มีการผสมผสาน หรือสัมพันธ์กัน

จากสภาพทางกายภาพที่มั่นคงปลอดภัยซึ่งส่งผลต่อสภาวะจิตใจ ซึ่งความต้องการจำเป็นส่วนบุคคล (Individual Needs) และความจำเป็นของสังคม (Social Demands) จะเกิดขึ้นในขั้นใดขั้นหนึ่งของชีวิตโดยจะต้องได้รับการตอบสนองในขั้นนั้นๆ ทั้งนี้ความจำเป็นของสังคม (The Needs Of Society) เมื่อจำแนกตามระดับ (Levels) 4 ระดับคือ 1) ระดับความเป็นมนุษย์ (Human) มนุษย์ในฐานะที่เป็นเผ่าพันธุ์จะมีความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค 2) ระดับนานาชาติ (International) ความจำเป็นในการตอบสนองความต้องการในการสื่อสารซึ่งกันและกัน เพื่อการค้าระหว่างประเทศ การร่วมแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างประเทศชาติ ตลอดจนความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ 3) ระดับชาติ (National) โดยการวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาล และพรรคการเมืองเพื่อการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาส่งเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของคนในชาติ ตลอดจนรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และ 4) ระดับชุมชน (Community) ซึ่งความต้องการจำเป็นของชุมชนจะต้องตอบสนองต่อชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ จรรยา พุคยาภรณ์⁴³ ที่พบว่า การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนถือเป็นความต้องการจำเป็นของชุมชนในเรื่องอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันและระงับอัคคีภัย โดยประเด็นที่สำคัญจากสภาพแวดล้อมและปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องได้รับการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่ง วิมลสิทธิ์ หรยางกูร⁴⁴ พบว่า การสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมชุมชนเมืองที่น่าอยู่อาศัยมีมิติและประเด็นปัญหาสำคัญที่มีแนวทางแก้ไข โดยการเพิ่มบุคลากรที่มีศักยภาพในการรับผิดชอบการสร้างสรรค์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองและการศึกษาหาแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมชุมชนเมือง โดยพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองที่น่าอยู่อาศัยจะต้องมีการปรับปรุงและสร้างสรรค์ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองจากการรับรู้ข่าวสารจากสื่อโฆษณา ความรกรุงรังของสภาพแวดล้อม ความหลากหลายของรูปแบบสถาปัตยกรรม ขณะเดียวกันการสร้างสรรค์สัญลักษณ์ของชุมชนเมืองโดยการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมเพื่อให้เกิดจินตภาพสาธารณะ การอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสถาปัตยกรรม และการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมให้เป็นสัญลักษณ์ใหม่ ในทำนองเดียวกันการสร้างสรรค์ความยั่งยืนของสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองควรพิจารณาการสร้างสรรค์พื้นที่สีเขียว พื้นที่ลานเมือง/ลานวัฒนธรรม และถนนคนเดิน ตลอดจนการกำหนดการใช้สอยพื้นที่แบบผสมผสานอเนกในการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมชุมชนเมืองควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายและการตัดสินใจเลือกแนวทางการสร้างสรรค์ชุมชน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างความรู้ความเข้าใจ และการมีวิจาร์ณญาณต่อการพิจารณาได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ควรมีการพิจารณาจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองโดยตรง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตจากการกำหนดมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกๆ ตามความต้องการทางสังคมโดยทั่วไปซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองที่สำคัญด้านการเมือง (Political) ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม (Social) ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านการศึกษา (Educational) ด้านสิ่งแวดล้อม

⁴³ อ่างแก้ว (39) น. 26.

⁴⁴ อ่างแก้ว (34) น. 23.

(Environment) ด้านความมั่นคงของประเทศ (Defense) ด้านสุขภาพ (Health) และด้านคุณธรรม และจิตวิญญาณ (Moral And Spiritual)

ทั้งนี้ความต้องการจำเป็นของสังคมภายใต้กรอบของกระบวนการทางสังคม (Social Process) บทบาทหน้าที่ของสังคม การดำรงชีวิต กิจวัตรประจำวัน และขนบธรรมเนียมของสังคมจะมีความสัมพันธ์กับความต้องการพื้นฐานอย่างชัดเจน⁴⁵ ดังนี้

1. ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการตามสัญชาตญาณหรือชีวภาพของมนุษย์ทั่วไปในการดำรงชีวิต อาทิ อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค น้ำ การขับถ่ายและความต้องการทางเพศ ตลอดจนการมีชีวิตที่สะดวกสบายมากขึ้น เช่น การประดิษฐ์คิดค้น หรือการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งทั้งปัจเจกบุคคล และกลุ่มบุคคลที่อยู่ร่วมกันจะเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

จากการวิจัย พบว่า ความต้องการระดับมากที่สุด คือ ต้องการความสะดวกสบาย จากบริการภาครัฐ ได้แก่ สาธารณูปโภคต่างๆ รองลงมา คือ ความต้องการบ้านที่มั่นคงเท่าๆ กับ ความต้องการการดูแลด้านสาธารณสุข ซึ่งสอดคล้องกับโครงการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวฯ ที่จะสร้างสภาพแวดล้อมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีโครงการบ้านมั่นคง และ เมื่อมีสภาพแวดล้อมที่ดี การบริการภาครัฐต่างๆก็จะสามารถเข้าให้บริการได้สะดวกและทั่วถึง

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety And Security Needs) จากการจัดการทางสังคม (Social Management) หรือ การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) ที่เอื้อต่อการสร้างเจริญก้าวหน้าทางสังคมและการอยู่ร่วมกัน โดยความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกันจะต้องมีระเบียบ กฎเกณฑ์ ความเชื่อถือที่สำคัญร่วมกันเป็นตัวเชื่อมโยงที่ทำให้เกิดความมีระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขของสังคม (Society) โดยการยอมรับแบบแผน กฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกันในการดำเนินชีวิต ซึ่งความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งระดับบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน และสังคมจะต้องเกิดขึ้นทั้งในเชิงกายภาพและจิตภาพ

จากการวิจัย พบว่า ความต้องการอยู่กับครอบครัวมากที่สุด รองลงมา คือ ความปลอดภัยจากอาชญากรรมต่างๆ ซึ่งหากโครงการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวฯ ประสบความสำเร็จ ชุมชนก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเข้าถึงชุมชนของรัฐจะสะดวกรวดเร็ว อบอุ่นและอาชญากรรมต่างๆ จะถูกป้องกันและปราบปรามมากขึ้น ความสุขและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ก็จะมีมากขึ้นตามต้องการ

3. ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับ (Belonging And Love Needs) เป็นความต้องการระดับจิตวิญญาณที่มนุษย์ทั่วไปมีความปรารถนาที่มอบให้แก่บุคคลอื่น และยอมรับจากบุคคลอื่นจากบรรทัดฐานของสังคม สถานภาพ บทบาท และการควบคุมทางสังคม โดยกระบวนการจัดระเบียบทางสังคมจะต้องเอื้อต่อความเป็นประชาสังคม (Civil Society) บนพื้นฐานของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมกันด้วยความสำนึกในความเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติ และสภาพแวดล้อมร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อชุมชน

⁴⁵ อ่างแก้ว (13) น. 10.

จากการวิจัย พบว่า ประชาชนต้องการความอบอุ่นจากครอบครัวในระดับที่มาก รองลงมา คือ สัมพันธภาพในชุมชน โครงการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว จะช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น มีพื้นที่ส่วนกลางของชุมชนที่จะทำให้ครอบครัวและคนในชุมชนมีกิจกรรมที่จะทำร่วมกัน

4. ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น (Esteem needs) อันการสร้างค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมมีความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน เป็นสมาชิกของสังคมเล็งเห็นและตระหนักถึงความสำคัญในบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ การประพฤติปฏิบัติตามแผน และแนวทางที่สร้างสรรค์สังคมและสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น ซึ่งความต้องการขั้นนี้จะต้องกำหนดทิศทางที่สำคัญคือ 1) แนวทางพฤติกรรมของมนุษย์ที่ทุกคนมีความเข้าใจร่วมกัน ทำให้มีการประพฤติปฏิบัติในแนวเดียวกัน 2) สมาชิกในสังคมอยู่ในกรอบของสังคม ไม่เป็นอันตรายต่อสังคมเพราะมนุษย์นั้นสามารถทำทั้งสิ่งที่ดีงามและชั่วร้าย

จากการวิจัย พบว่า ความต้องการการเป็นมิตรจากสังคมในระดับที่มาก รองลงมา คือ พร้อมที่จะทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งโครงการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว จะช่วยให้คนในชุมชนมีกิจกรรมสันทนาการและสัมพันธภาพมากขึ้น ซึ่งจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตรมากขึ้น และจะอุทิศตนหรือร่วมมือ/สามัคคีที่จะทำเพื่อส่วนรวม/ชุมชนมากขึ้น

5. ความต้องการการเข้าใจและรู้จักตนเอง (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่ต้องการการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จัดข้อขัดแย้ง และป้องกันความขัดแย้งในสังคมเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข เป็นปึกแผ่น โดยไม่สร้างผล กระทบหรือความเสียหายต่อระบบนิเวศน์หรือสิ่งแวดล้อมในชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนจะต้องเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติ

จากการวิจัย พบว่า ประชาชนในชุมชนต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับโครงการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว ที่จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนตนเอง และมีผลต่อชุมชนอื่นๆและประชาชนในกรุงเทพมหานครทั่วไป

ดังนั้น การจัดระเบียบสังคมเป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าไปสู่ความมีระเบียบในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม และการติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมที่จะต้องดำเนินไปด้วยดี ข้อขัดแย้งและป้องกันความขัดแย้งเพื่อช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขเป็นปึกแผ่น ซึ่งสอดคล้องกับ Marvin E. Olsen⁴⁶ ที่เชื่อว่า การจัดระเบียบสังคมเป็นกระบวนการในการดำรงชีวิตและการติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมของมนุษย์ที่มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. บรรทัดฐานทางสังคมหรือปทัสถาน (Norms) ที่เป็นมาตรฐานที่คนส่วนใหญ่ในกลุ่มควรยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ได้แก่ กฎ ระเบียบ แบบแผนความประพฤติต่างๆ

2. สถานภาพ (Status) โดยการได้รับตำแหน่ง หรือ ฐานะจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม สถานภาพที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่มีต่อผู้อื่น เพื่อให้การติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมมีระเบียบ แบบแผนและบุคคลเดียวอาจมีหลายสถานภาพได้

⁴⁶ อ่างแล้ว (23) น. 15.

3. แนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระของแผนการจัดระเบียบชุมชน การกำหนดแผน การวิเคราะห์แผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และรวมทั้งสร้างความร่วมมือกับประชาชนและองค์กร ภายนอก โดยมุ่งสู่เป้าหมายของการพัฒนาในแต่ละระดับที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ซึ่งแสดงผลสัมฤทธิ์ของแผนการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวจะเกิดจากการปฏิบัติงานที่ ประสานกันของทุกส่วนราชการ ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

3.1 การสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรของสำนักงานเขตคลองลาดพร้าวทุกระดับ เพื่อให้สามารถนำพันธกิจในความรับผิดชอบที่ปรากฏในแผนการจัดระเบียบชุมชนกระจายไปสู่การ ปฏิบัติตามสัดส่วนของความเกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดตาม และการรายงานผล อาจดำเนินการโดย การจัดประชุมชี้แจง/จัดฝึกอบรม/สัมมนา/ประชุมเชิงปฏิบัติการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3.2 การนำแผนการจัดระเบียบไปสู่การปฏิบัติ โดยสำนักงานเขตคลองลาดพร้าวได้ จัดทำผังแสดงความเชื่อมโยงของแผนปฏิบัติราชการฯ ของหน่วยงานให้สอดคล้องกัน

3.3 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการนำแผนการจัดระเบียบชุมชนไปปฏิบัติ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารของสำนักงานเขตลาดพร้าวจะต้องให้ความสำคัญในการจัดทำ แผนปฏิบัติราชการประจำปีของหน่วยงาน รวมทั้งติดตามผลสัมฤทธิ์และประเมินผลการดำเนิน กิจกรรมตามแผนการจัดระเบียบชุมชน ตลอดจนให้ผลตอบแทนในการปฏิบัติงานระดับบุคคลตาม ผลสัมฤทธิ์ของงานรายบุคคลและหน่วยงานอย่างเข้มแข็ง

4. การเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานในการนำแผนการจัดระเบียบชุมชนไปปฏิบัติ โดยดำเนินการอาจการให้รางวัลพิเศษแก่ส่วนราชการที่สามารถดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายสูงสุด ตามเงื่อนไขที่กำหนดเพื่อท้าทายให้เกิดการแข่งขันในการพัฒนางาน

5. การติดตามและประเมินผลแผนปฏิบัติราชการสำนักงานเขตลาดพร้าวควรจะต้องมี การจัดทำเป็นรายงานประจำปี

ข้อเสนอแนะ

การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มี ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรชุมชน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรชุมชนควรร่วมกันพิจารณาความต้องการพื้นฐาน ทางกายของมนุษย์ และความต้องการทางสังคม โดยคำนึงถึงระบบคุณค่าของสังคมตามแผนงานและ กลไกการจัดระเบียบให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด

1.2 หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนควรจะได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การ จัดระเบียบชุมชนร่วมกันโดยกำหนดมาตรฐานการจัดระเบียบทางสังคมให้เป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยศักยภาพและ/หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนริมคลอง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุมชนริมคลอง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน

2.3 ควรมีการวิจัยและพัฒนาคลองลาดพร้าวให้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.
- พัทธา สายหู. กลไกทางสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2545.
- ปราณี เกษมสันต์. ความหมายของสังคมมนุษย์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550.
- วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร. การสร้างสรรคสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองที่น่าอยู่อาศัย : ปัญหาที่มองไม่เห็นและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2011.

วิทยานิพนธ์ รายงาน เอกสารวิจัย

- จรรยา พุคยาภรณ์. “การพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อน 45 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ”. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2011.
- เฉลียวฤกษ์ รุจิพิมล. “การจัดระเบียบสังคม”. วิทยานิพนธ์, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554.
- ธีราพร ทวีธรรมเจริญ. “การเรียนรู้วิถีชุมชนจากแนวคิดในทฤษฎีโครงสร้างทางสังคมและทฤษฎีชุมชน”. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.
- พุดฉิมพงษ์ ฤาชัย. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตชุมชนภายใต้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย”. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา, มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, 2558.
- สมยศ โกลี. “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้การศึกษาแก่นักเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”. การศึกษาค้นคว้าอิสระ, (กศ.ม.การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- สาวินี รอดสิน. “ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบล ห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.
- สุวัฒน์ กิขุนทด. “รายงานความคืบหน้าการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง (1) การพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง”. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน), 2016.

สุปราณี จันทร์ส่ง. “การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง”. ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์
ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
อลงกรณ์, 2558.

อัญชลี สารรัตน์. “การประเมินความต้องการที่จำเป็น (Needs Assessment) เพื่อการพัฒนา
หลักสูตรและการเรียนการสอน”. สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน, คณะ
ศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2011.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“กระบวนการทางสังคม (Social Process)”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.baanjommyut.com/library/social_sciences/11.html, 9 ตุลาคม 2559.

“กรุงเทพมหานครติดอันดับที่ 102 เมืองน่าอยู่ของโลก”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.treasury.go.th/pv_bangkok/download/article/article20150119105738.pdf, 7 ตุลาคม 2559.

“โครงการพัฒนาความเป็นธรรมทางสังคมเพื่อสังคมสุขภาวะ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก www.social-agenda.org, 7 ตุลาคม 2559.

“น้ำเน่าในคลองลาดพร้าวอุปสรรคโครงการสัญจรทางเรือเชื่อมขนส่งมวลชน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้
จาก <http://www.greennewstv.com>, 7 ตุลาคม 2559.

ประยูทธ จันทร์โอชา. “ประยูทธ นำ กรม.แถลงนโยบาย 11 ด้าน เน้นยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง
พัฒนา” ของในหลวง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9570000104782>, 9 ตุลาคม 2559.

ประสาธ หลักศิลา. “บทที่ 1 สังคม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก [thn234599 socialblogspot.com/2014/12/1.html](http://thn234599.socialblogspot.com/2014/12/1.html), 9 ตุลาคม 2559.

“วิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 หน้าที่พลเมือง
วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://punriboon.wixsite.com/education01/new-page>, 9 ตุลาคม 2559.

สยาม นนท์คำจันทร์. “6 ชุมชนริมคลองลาดพร้าว ต้องย้ายออก – ที่ดินมีไม่พอ”. (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก www.dailynews.co.th/bangkok/385784, 20 มกราคม 2560.

“สังคมและวัฒนธรรม”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://thaigoodview.com/node/98527>, 9 ตุลาคม 2559.

“สารน่ารู้เกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก www.เกร็ดความรู้.net/กรุงเทพมหานคร, 7 ตุลาคม 2559.

“สิ่งแวดล้อมกับสุขภาพ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.Thaigoodview.com/node/50845>, 7 ตุลาคม 2559.

สุธาทิพย์ พัฒนธีระเดช. “คำขวัญกรุงเทพมหานคร”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkokpath.com>, 7 ตุลาคม 2559.

- อคิน รพีพัฒน์, มรว. “ชาวบ้านถูกฟ้องบุกรุก-ไล่ที่ ต้นตอจากความเหลื่อมล้ำที่ดิน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.isranews.org/community/comm-interview/item/18999-Akin240113.html>, 7 ตุลาคม 2559.
- อดุลย์ แสงสิงแก้ว. “รมว.พม. ลงพื้นที่ติดตามความคืบหน้าโครงการบริหารจัดการสิ่งก่อสร้างรुकล้ำลำน้ำสาธารณะและการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://thainews.prd.go.th/website_th/news/news_detail/WNSOC5903240010051/2/65430, 7 ตุลาคม 2559.
- Jaruwan Suwapat. “สัตว์สังคมและธรรมชาติของมนุษย์”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://jaruwa.blogspot.com/2013/07/blog-post_22.html, 20 มกราคม 2560.
- The Thai Association of University Women (TAUW). “บทที่ 2 โครงสร้างทางสังคมและลักษณะของสังคมไทย”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/tauw2491/sm42>, 9 ตุลาคม 2559.
- Thai PBS News. “ชุมชนริมคลองลาดพร้าวกว่า 3,000ครัวเรือนเตรียมย้ายออกสิ้นปีนี้”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://news.thaipbs.or.th/content/5402>, 20 มกราคม 2560.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

- “คลองชุดสมัย ร.5 เส้นทางระบายน้ำสำคัญแห่ง กทม.”. รายชื่อคลองในกรุงเทพมหานคร, 2560.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. “ปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนป้อมมหากาฬ มิติใหม่ในเส้นทางการเป็นสมัยใหม่ของไทย”. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2554.

ภาษาต่างประเทศ

Books

- Sternstein Larry. *Spatial Aspects of Migrants Preference for Krung Thep MahaNakhon Bangkok*. Bangkok : Institute of Population Studies, 1986.
- Marvin E. Olsen. *Participatory Pluralism. Political Participation in the United States and Sweden*. Chicago : Nelson-Hall, 1982.
- Maslow, Abraham. *Motivation and Personality*. New York : Harper and Row Publishers, 1970.

Journals

- Krejcie, Robert V. & Daryle W.Morgan. “Determining Sample Size for Research Activities”. *Educational and Psychological Measurement*. 30 (3), 607-608 1970.

Electronic database

William F. Ogburn and Meyer F. Nimkoff. "A Handbook of Sociology". (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก <https://www.amazon.com/Handbook-Sociology-William-Ogburn-imkoff/dp/B005WFMOI4>, 9 ตุลาคม 2559.

ภาคผนวก

ผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยและแหล่งข้อมูลบุคคล

1. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1.1	อาจารย์ ฤทธิเทพ	เถาว์หิรัญ	ที่ปรึกษาศูนย์รักษาศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
1.2	ผศ.พจนีย์	กงตาล	ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม หัวหน้าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและ ศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม
1.3	ดร.ภูริต	โศภณคณาภรณ์	อาจารย์ประจำ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
1.4	ดร.พนมพร	เส็งผล	นักวิชาการศึกษา และเลขานุการแพทย์ กองอายุกรรม โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า
1.5	อาจารย์ ศักดิ์ดา	ไตรปิฎก	วิศวกรโยธาและนักวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. แหล่งข้อมูลบุคคลรายนามให้การสัมภาษณ์

2.1	น.ส. อมรรัตน์	แม่กระโทก	จนท.ปฏิบัติการชุมชน สปก.ทชค. (พอช.)
2.2	นาย วรุฒิ	ลิมสวัสดิ์	จนท.ปฏิบัติการชุมชน สปก.ทชค. (พอช.)
2.3	น.ส. ชุติมน	จงรักษ์	จนท.ปฏิบัติการชุมชน สปก.ทชค. (พอช.)
2.4	นาย ชัยชน	โยธา	จนท.ปฏิบัติการชุมชน สปก.ทชค. (พอช.)
2.5	น.ส. วารุณี	คชภูติ	จนท.ปฏิบัติการชุมชน สปก.ทชค. (พอช.)
2.6	น.ส. วิริยา	สุทโธ	จนท.ปฏิบัติการชุมชน สปก.ทชค. (พอช.)
2.7	นาย วัฒนา	ระบุตรดี	จนท.ปฏิบัติการชุมชน สปก.ทชค.

(พอช.)

2.8	นาย คมกฤต อินทร์รักษ์		จนท.ปฏิบัติการชุมชน สปก.ทชค. (พอช.)
-----	-----------------------	--	-------------------------------------

ผนวก ข

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อการวิจัย

การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ชื่อผู้วิจัย

นักศึกษาหลักสูตร

รุ่นที่

ข้อมูลผู้สัมภาษณ์

การแนะนำตัว

ตำแหน่งและสถานภาพการทำงาน

ประวัติการทำงาน

ตอนที่ 1 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

สถานภาพ / ตำแหน่ง

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์

เวลาเริ่มการสัมภาษณ์

น. จบการสัมภาษณ์เวลา

น.

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ท่านคิดว่าโครงสร้างและระบบการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่ากระบวนการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีผลต่อความสุขและความสงบเรียบร้อยที่เป็นคุณภาพชีวิตของประชาชนหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการวางแผนที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

.....

5. ท่านคิดที่ว่าการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมีความเป็นรูปธรรมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการส่งเสริม การเสริมสร้าง และการ บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

1. ท่านคิดว่าปัจจัยความสำเร็จของการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนจะต้องประกอบด้วยอะไรเป็นสำคัญ

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง
(ผู้วิจัย)

ผนวก ค

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

คำอธิบาย : 1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดระเบียบชุมชน
ริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2. ข้อมูลจากแบบสอบถามทั้ง 3 ตอนดังกล่าวจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

3. ขอให้ตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

คำอธิบาย : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างหรือกรอกข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของ
ผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
2. อายุ ( ) ต่ำกว่า 20 ปี ( ) 20 - 30 ปี
( ) 31 - 40 ปี ( ) 41 - 50 ปี
( ) 51 - 60 ปี ( ) 61 - 70 ปี
( ) มากกว่า 71 ปี
3. อาชีพ ( ) ไม่ได้ประกอบอาชีพ ( ) รับจ้าง/พนักงานบริษัท/ห้างร้าน
( ) ค้าขาย/กิจการส่วนตัว ( ) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
( ) อื่นๆ (ระบุ) .....
4. ระยะเวลาการพักอาศัย ณ ชุมชนริมคลองลาดพร้าว (ระบุ) .....
5. สถานะของท่านต่อบ้านที่พักอาศัย
( ) เจ้าของบ้าน
( ) บ้านเช่า
( ) อาศัยอยู่กับญาติ
6. ความรู้สึกที่มีต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
( ) ชอบมาก ( ) ค่อนข้างชอบ
( ) ชอบน้อย ( ) เฉยๆ อย่างไม่รู้ได้
7. ความเชื่อมั่นต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ของผู้ตอบแบบสอบถาม
( ) ไม่ค่อยเชื่อมั่น ( ) ค่อนข้างเชื่อมั่น
( ) เชื่อมั่นมาก ( ) เชื่อมั่นมากที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

คำอธิบาย : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างหรือกรอกข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อ	การพัฒนาคุณภาพชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านความต้องการขั้นพื้นฐาน					
1.	ท่านต้องการบ้านที่มีสภาพคงถาวร และมีพื้นที่ใช้สอยกว้างพอสำหรับสมาชิกในครอบครัว					
2.	ท่านต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องอุปโภคภายในครัวเรือนที่เหมาะสมทั้งคุณภาพและราคา					
3.	ท่านต้องการได้รับความสะดวกสบายจากบริการภาครัฐอาทิ น้ำประปา ไฟฟ้า และการจัดการขยะมูลฝอย					
4.	ท่านต้องการบริการสาธารณสุข และการบริการสุขภาพที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย					
5.	ท่านต้องการการพักผ่อนอย่างเพียงพอทั้งในที่พักอาศัย และ/หรือบริเวณใกล้เคียงเพื่อผ่อนคลายความเครียด					
	ด้านความมั่นคงปลอดภัย					
6.	ท่านต้องการมีฐานทางการเงินที่มั่นคงเพียงพอต่อการดำเนินชีวิต					
7.	ท่านต้องการความเป็นอยู่ที่ปลอดภัยทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน					
8.	ท่านต้องการให้ชุมชนน่าอยู่ปลอดภัยจากภัยคุกคามและอาชญากรรมต่างๆ อาทิ การลักขโมย ยาเสพติด และสิ่งก่อความรำคาญ					
9.	ท่านต้องการมีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัว					
10.	ต้องการการดูแลเอาใจใส่จากผู้นำชุมชน และท้องถิ่นอย่างแท้จริง					
	ความรักและการเป็นที่ยอมรับ					
11.	ท่านต้องการความอบอุ่นจากครอบครัวอย่างแท้จริง					
12.	ท่านต้องการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อครอบครัว บุคคลในชุมชน และบุคคลทั่วไป					
13.	ท่านต้องการเวลาและโอกาสพิเศษสำหรับครอบครัว และเครือญาติที่จะได้พบปะสังสรรค์กัน					

ข้อ	การพัฒนาคุณภาพชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14.	ท่านต้องการให้สมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความผูกพัน มีน้ำใจและเสียสละต่อกัน					
15.	ท่านต้องการมอบและรับอภัยภัยไมตรีที่ดีจากเพื่อนบ้าน ใกล้เรือนเคียงตามวิถีวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมไทยดั้งเดิม					
	การได้รับการยกย่องจากผู้อื่น					
16.	ท่านต้องการความรู้สึกเป็นมิตรที่ดีทั้งต่อหน้า และลับหลังจากสังคม					
17.	ท่านต้องการการชื่นชมยินดีในผลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน					
18.	ท่านต้องการความสุขและสนุกกับงานหรือกิจกรรมที่สร้างสรรค์					
19.	ท่านต้องการเป็นบุคคลหนึ่งที่มีคุณค่า และได้รับการยอมรับในการอยู่ร่วมในชุมชน					
20.	ท่านความพร้อมเสมอที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม					
	การเข้าใจและรู้จักตนเอง					
21.	ท่านต้องการเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน					
22.	ท่านต้องการให้ชุมชนริมคลองลาดพร้าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์					
23.	การจัดระเบียบริมคลองลาดพร้าวเป็นกระบวนการที่เกิดจากความคิดร่วมกัน ร่วมกันทำ และร่วมกันแสดงผลจากบุคคลในชุมชน และภาคส่วนในสังคม					
24.	การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจะบรรลุเป้าหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันจะต้องเป็นผลจากการมีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาร่วมกัน					
25.	หากสมาชิกทุกครัวเรือนในชุมชนมีความรู้ เป้าหมายการจัดระเบียบจะสามารถตอบสนองความต้องการชีวิต และสังคมได้อย่างแท้จริง					

ผนวก ง

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview)

รายการประเมิน	ค่าคะแนน			รวม	เฉลี่ย	เกณฑ์	
	+1	0	-1			สอดคล้อง	ไม่สอดคล้อง
ตอนที่ 1							
ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์	4	1	-	4	0.80	√	-
ตอนที่ 2							
1. ท่านคิดว่าโครงสร้างและระบบการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรเป็นอย่างไร	4	1	-	4	0.80	√	-
2. ท่านคิดว่ากระบวนการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรมีลักษณะอย่างไร	4	1	-	4	0.80	√	-
3. ท่านคิดว่าการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีผลต่อความสุข และความสงบเรียบร้อยที่เป็นคุณภาพชีวิตของประชาชนหรือไม่อย่างไร	4	1	-	4	0.80	√	-
4. ท่านคิดว่าการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการวางแผนที่เป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยวอย่างไร	4	1	-	4	0.80	√	-
5. ท่านคิดว่าการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเป็นรูปธรรมหรือไม่	4	1	-	4	0.80	√	-
6. ท่านคิดว่าการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว มีการส่งเสริม การเสริมสร้างและการบำรุงรักษา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่	4	1	-	4	0.80	√	-
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ							
1. ท่านคิดว่าปัจจัยความสำเร็จของการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนจะต้องประกอบด้วยอะไรเป็นสำคัญ	4	1	-	4	0.80	√	-
2. ท่านคิดว่าแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรเป็นอย่างไร	4	1	-	4	0.80	√	-

$$\text{ค่าความสอดคล้อง } 7.2 \div 9 = 0.800$$

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้
วัน เดือน ปีเกิด	1 มกราคม 2506
การศึกษา	โรงเรียนอานวยศิลป์ ธนบุรี โรงเรียนอานวยศิลป์ พญาไท โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 22 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ 33 โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำชุดที่ 73 วิทยาลัยการทัพอากาศ รุ่นที่ 43
ประวัติการทำงาน โดยย่อ	ผบ.มว.พล.ร้อย.อวบ.ที่ 2 ร.2 พัน.2 รอ. อาจารย์แผนกวิชายุทธวิธี โรงเรียนทหารราบ ศูนย์การทหารราบ ผบ.ทก.สย.กกล.นเรศวร (ร้อย.ร.3131) อ.พบพระ จ.ตาก ผบ.ทก.สย.กกล.ทบ.ไทย ใน ตีมอร์ตะวันออก (ITERFET) เมืองวิเคเค ตีมอร์ตะวันออก รอง ผบ.พัน.ร.ไทย/กกล.รักษาสันติภาพไทย ในติมอร์ตะวันออก (UNTAET) เมือง เบาเกา ตีมอร์ตะวันออก ผบ.พัน.ร.311 ฉก.14 (จชต.) อ.ฮารโต จ.ยะลา ผบ.ร.31 พัน.1 รอ. ผบ.ร.31 พัน.3 รอ. ผบ.ร.31 รอ.
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ผู้วิจัย พลตรี ณรงค์พันธ์ จิตต์แก้วแท้ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

ตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยและเอกราช (primate city) ซึ่งมีประชากรตามทะเบียนราษฎรมากกว่า 5,000,000 คน เป็นเขตปกครองพิเศษหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีได้มีสถานะเป็นจังหวัด เพราะมีผู้บริหารท้องถิ่นจากการเลือกตั้งโดยตรง และเป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร และความเจริญของประเทศ การปกครองแบ่งเป็น 50 เขต

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานครจากการกระจายตัวของเมืองอย่างผิดทิศผิดทาง พื้นที่สาธารณะถูกครอบครองจนเกิดสภาพเสื่อมโทรมและรุนแรง สภาพแวดล้อมเป็นพิษต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เกิดขึ้นจากการถูกทำลายทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนาเป็นปัญหา สาธารณะนานปีการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาต่างๆ ล้วนเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์และเมื่อเกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อกลับไปสู่มนุษย์ที่มีผลโดยตรงต่อสุขภาพและอนามัยของบุคคล รวมทั้งมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่หยุดยั้ง มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกิจกรรมและการขยายตัวของกิจกรรมของชุมชน อันหมายถึง การสูญเสียทัศนียภาพที่ดึงดูดเป็น “ทัศนอุจาด” ไม่ว่าจะปายโฆษณาจำนวนมากทุกชนิดทุกขนาด เสาและสายไฟฟ้าโทรศัพท์ การถือกรรมสิทธิ์ครอบครองพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลทั้งบริเวณใต้สะพาน/ทางด่วน ริม ถนน ริมคูคลอง โดยขาดการบำรุงรักษาจนก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านกายภาพและจิตภาพสาธารณะ (public image) อย่างหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธไม่ได้ ดังนั้นการจัดระเบียบองค์ประกอบของเมือง จึงเสมือนเป็นการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่เป็นสัญลักษณ์ใหม่ของเมือง ที่นับเป็นความท้าทายศักยภาพการวางแผนการพัฒนาสภาพการณ์ที่ไร้ระเบียบแบบแผนและขาดการวางผังเมืองที่ดีในอดีต การปลูกสร้างอาคารหรือที่อยู่อาศัยรุกล้ำสาธารณะ ถนน แม่น้ำ และลำคลอง ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต การดำเนินชีวิต และการดำรงชีวิตของบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างกว้างขวาง ประชากรจะต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาวะที่เลวร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตย่อมไม่บรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ประเทศไม่เจริญหรือพัฒนาได้เท่าทันหรือเท่าเทียมกับประเทศที่ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะคุณภาพของประชากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้นำการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้นประชากรควรรู้จักและเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตอย่างถูกต้องร่วมกันพัฒนาปรับปรุงตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพที่ดี ได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพมีสุขภาพอนามัยดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด และมีโอกาสเข้าถึงการบริการสาธารณะ ตลอดจนระบบการคมนาคมที่สะดวก

เนื่องจากการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรมและการออกแบบผังเมืองไม่ดีพอ การเกิดชุมชนแออัด เป็นผลจากความผิดพลาดเชิงนโยบายรัฐและการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม การจัดสรรทรัพยากรไม่ได้กระจายสู่คนส่วนใหญ่ของประเทศอย่างทั่วถึง ภาคชนบทเริ่มล่มสลาย คนที่ล้มเหลวจากภาคเกษตรจึงอพยพเข้าเมือง จนทำให้พื้นที่สาธารณะถูกจับจองสร้างที่พักอาศัยและเมื่อผ่านช่วงเวลาที่เนิ่นนาน พื้นที่หลายแห่งทั่วกรุงเทพมหานครกลายเป็นชุมชนที่ก่อเกิดวิกฤติการณ์ของปัญหามากมาย การสร้างที่อยู่อาศัยรुक้าแนวลำคลองสาธารณะในพื้นที่ 9 คลองหลักของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ คลองลาดพร้าวและคลองสอง คลองเปรมประชากร คลองบางเขน คลองสามวา คลองลาดบัวขาว คลองบางซื่อ คลองประเวศบุรีรมย์ คลองพระโขนง และคลองพระยาราชมนตรี รวมระยะทาง 128.37 กิโลเมตร ทำให้มีผลกระทบด้านต่างๆ อาทิ 1) การรुक้าลำคลองสาธารณะนั้นเป็นสิ่งผิดกฎหมาย 2) มีปัญหาต่อการระบายน้ำ 3) ชุมชนริมคลองเข้าไม่ถึงการบริการของรัฐ 4) เกิดเป็นชุมชนแออัดส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตมีปัญหาทางสังคม 5) สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ชุมชนริมคลองลาดพร้าวซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งที่มีการปลูกสร้างรुक้าลำคลองสาธารณะจนเกิดปัญหามากมาย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อการแก้ไขวิกฤติการณ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมริมคลองลาดพร้าวอย่างมีศักยภาพของชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำเสนอแนวทางการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมริมคลองลาดพร้าวที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับความเป็นชุมชนเมืองนำอยู่ของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์และปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าว
2. เพื่อศึกษาความต้องการพื้นฐานของประชาชนชุมชนริมคลองลาดพร้าว
3. เพื่อจัดทำแนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ประชาชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาจากแหล่งข้อมูล (ผู้ให้ข้อมูล)
  - ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย
    - 1.1 ผู้บริหารชุมชน
    - 1.2 เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการชุมชน หรือนักพัฒนาชุมชน
    - 1.3 ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาในชุมชน
    - 1.4 นักจัดการสังคม
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (population and samples)
  - 2.1 ประชากร (population) คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวจาก 74 ชุมชน 8 เขตจำนวน 11,004 ครัวเรือน รวมประชากร 64,869 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (samples) คือ ประชาชนที่อาศัยในชุมชนริมคลองลาดพร้าวจาก 74 ชุมชน 8 เขตจำนวน 11,004 ครัวเรือน รวมประชากร 64,869 คน โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางสัดส่วนของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบด้วย

3.2.1 ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย

3.2.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย

3.2.3 ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับ

3.2.4 ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น

3.2.5 ด้านความต้องการในการเข้าใจและรู้จักตนเอง

4. ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัยเฉพาะการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

5. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2559 – พฤษภาคม 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

1. ศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาแนวคิดผู้บริหารในชุมชนริมคลองลาดพร้าวโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview)

3. ศึกษาความคิดเห็นต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว จากประชาชนในชุมชนริมคลองลาดพร้าว จำนวน 382 คน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์เนื้อหา จากเอกสาร ตำราวิชาการ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยใช้วิธีอุปมานวิเคราะห์ การตีความโครงสร้างและระบบการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนควรมีแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยที่มีความมั่นคง สภาพแวดล้อม สาธารณูปโภค ตลอดจนการพัฒนาอาชีพของประชาชนในชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ อันจะมีผลต่อความสุขและความสงบเรียบร้อยที่เป็นคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งควรจัดให้มีกิจกรรมที่

ประชาชนได้รับประโยชน์จากความสะอาด สบาย ความสงบสุข ตลอดจนการพัฒนาอาชีพ และกลุ่มอาชีพในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน การจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวมีการวางแผนที่เป็นรูปธรรม ทั้งเป็นการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดสรรพื้นที่เป็นลานกีฬา การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมการสัญจรทางเรือและการบริหารจัดการเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมีความเป็นรูปธรรมซึ่งจะมีการวางแผน การบริหารและการจัดการสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับของกฎหมาย ขณะเดียวกันก็ควรส่งเสริมการเป็นชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งมั่นคง

การเสริมสร้างอาชีพในท้องถิ่นการส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามพื้นฐาน ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีที่สืบสานต่อเนื่องกันมาที่ตามการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าว เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สัมฤทธิ์ผลได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยสนับสนุนปัจจัย จากภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และสังคมในการดำเนินนโยบาย การออกแบบผลงาน การดำเนินการ วิธีการ และผลลัพธ์ร่วมกัน

นอกจากนี้แนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนควรเกิดจากประสบการณ์ที่ผ่านมา และการได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องจนตกผลึกความรู้ ความเข้าใจ และศักยภาพที่พร้อมต่อการพัฒนาอย่างมั่นคง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการพื้นฐานจากการจัดระเบียบ ชุมชน ริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ปรากฏผลดังนี้

2.1 ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย พบว่า ความต้องการได้รับความสะอาดสบาย จากบริการภาครัฐ อาทิ น้ำประปา ไฟฟ้า และการจัดการขยะมูลฝอยระดับมากที่สุด

2.2 ความมั่นคงปลอดภัย พบว่า ความต้องการมีความสุขเมื่ออยู่กับครอบครัวที่ ระดับมากที่สุด

2.3 ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับ พบว่า ความต้องการความอบอุ่น จากครอบครัวอย่างแท้จริงที่ระดับมากที่สุด

2.4 ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น พบว่า ความต้องการความรู้สึกเป็น มิตรที่ดี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง จากสังคมที่ระดับมาก

2.5 ความต้องการในการเข้าใจและรู้จักตนเอง พบว่า ความต้องการเป็นส่วนหนึ่ง ในการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ระดับมาก

3. การศึกษาสภาพการณ์ทั่วไปและปัญหาของชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน คลองลาดพร้าวเป็นคลองขุดขึ้นสมัยรัชการที่ 5 เชื่อมระหว่างคลองสอง สายใต้กับคลองรังสิตและคลองแสนแสบอยู่ในสภาพที่เน่าเสีย มีสีดำสนิททำให้การสัญจรในคลอง ลาดพร้าวไม่อาจเป็นไปได้ กรุงเทพมหานครจึงจัดทำแผนการพัฒนาคลองลาดพร้าวทั้งโครงการ พัฒนาระบบขนส่งทางน้ำ และโครงการสร้างเขื่อนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการระบายน้ำซึ่งส่งผล กระทบต่อชาวบ้านริมคลองลาดพร้าวเป็นจำนวนมาก ต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของคนด้านความ เป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. การศึกษาความต้องการพื้นฐานที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนริมคลองลาดพร้าวตามหลักแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy needs Theory) ความต้องการจำเป็นที่มนุษย์จะขาดเสียมิได้เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมมนุษย์เป็นสัตว์สังคม(Social Demands) ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมที่มีขนาดเล็กหรือใหญ่เพียงใดความต้องการที่สูงกว่าความต้องการพื้นฐานเป็นความต้องการที่มีการผสมผสาน หรือสัมพันธ์กันจากสภาพทางกายภาพที่มั่นคงปลอดภัยซึ่งส่งผลต่อสภาวะจิตใจ ความจำเป็นของสังคม (The needs of society) เมื่อจำแนกตามระดับ (levels) 4 ระดับคือ 1) ระดับความเป็นมนุษย์ (Human) มีความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค 2) ระดับนานาชาติ (International) ความต้องการในการสื่อสารซึ่งกันและกัน ตลอดจนความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ 3) ระดับชาติ (National) การพัฒนาส่งเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของคนในชาติ และ 4) ระดับชุมชน (Community) ซึ่งความต้องการของชุมชนจะต้องตอบสนองต่อชุมชน การพัฒนาด้านกายภาพของชุมชนถือเป็นความต้องการของชุมชน และปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องได้รับการบริหารจัดการบนพื้นฐานของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวมกันด้วยความสำนึกในความเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติและสภาพแวดล้อมร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อชุมชน

5. ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น (esteem needs) อันการสร้างค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม

6. ความต้องการเข้าใจและรู้จักตนเอง (self-actualization needs) เป็นความต้องการการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่ต้องการการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน จัดข้อขัดแย้ง และป้องกันความขัดแย้งในสังคมเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขเป็นปึกแผ่น การจัดระเบียบสังคมเป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าไปสู่ความมีระเบียบในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม และการติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมที่จะต้องดำเนินไปด้วยดีจัดข้อขัดแย้ง และป้องกันความขัดแย้งเพื่อช่วยให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบเป็นปึกแผ่น

7. แนวทางการจัดระเบียบชุมชนริมคลองลาดพร้าวเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระของแผนการจัดระเบียบชุมชน รวมทั้งการสร้างความร่วมมือกับประชาชนและองค์กรภายนอก โดยมุ่งสู่เป้าหมายขอการพัฒนาในแต่ละระดับที่มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง

การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรของสำนักงานเขตเพื่อให้สามารถนำพันธกิจในความรับผิดชอบที่ปรากฏในแผนการจัดระเบียบชุมชนกระจายไปสู่การปฏิบัติตามสัดส่วนของความเกี่ยวข้อง การนำแผนการจัดระเบียบไปสู่การปฏิบัติ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการนำแผนการจัดระเบียบชุมชนไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

การเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานในการนำแผนการจัดการระเบียบชุมชนไปปฏิบัติ โดยดำเนินการอาจการให้รางวัลพิเศษแก่ส่วนราชการที่สามารถนำผลการได้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามเงื่อนไขที่กำหนด

8. การติดตามและประเมินผลแผนปฏิบัติการสำนักงานเขตที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการจัดทำเป็นรายงานประจำปี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรชุมชนควรร่วมกันพิจารณาความต้องการพื้นฐานทางกายของมนุษย์ และความต้องการทางสังคม โดยคำนึงถึงระบบคุณค่าของสังคมตามแผนงานและกลไกการจัดระเบียบให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด

1.2 หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนควรจะได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การจัดระเบียบชุมชนร่วมกัน อย่างมีความสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยศักยภาพ และ/หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนริมคลองเพื่อการนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุมชนริมคลองลาดพร้าวและคลองอื่นๆ ในกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน

2.3 ควรมีการวิจัยและพัฒนาคลองลาดพร้าวและอื่นๆ ในกรุงเทพมหานครให้เป็นเส้นทางคมนาคม/สัญจร เพื่อลดปัญหาการจราจรทางบก